

Núria Martin Moreno

**L'economia durant la crisi financera de l'any 2008 i la crisi sanitària pel
Coronavirus: conseqüències, diferències i similituds**

TREBALL DE FI DE GRAU

Doble grau ADE + FIC

FACULTAT D'ECONOMIA i EMPRESA
Universitat Rovira i Virgili

Reus

Curs 2020-2021

ÍNDEX

1. Resum i paraules clau	4
2. Presentació	5
3. Introducció	6
4. Marc teòric	7
4.1 SEBC i l'Eurosistema	7
4.2 Banc Central Europeu	8
4.2.1 Objectius i funcions	8
4.2.2 El capital	9
4.2.3 Guanys i pèrdues	11
4.3 Banc d'Espanya	12
4.3.1 Funcions com a membre del SEBC	12
4.3.2 Funcions com a banc central nacional	12
4.4 Polítiques econòmiques	13
4.4.1 Política Fiscal	14
4.4.2 Política Monetària	15
5. Crisi de l'any 2008	19
5.1 Conseqüències	21
5.2 Actuacions del Banc Central Europeu	27
6. Covid-19	28
6.1 Conseqüències	29
6.2 Actuacions del Banc Central Europeu	38
7. Anàlisis	40
8. Conclusions	43
9. Bibliografia	47
9.1 Pàgines web	47

9.2	Llibres	49
-----	---------------	----

ÍNDEX DE TAULES

<i>Taula 1 - Contribució dels BCN que pertanyen a la zona euro al BCE.....</i>	<i>10</i>
<i>Taula 2 - Contribució dels BCN que no pertanyen a la zona euro al capital del BCE ..</i>	<i>11</i>
<i>Taula 3 - Fases de la desescalada</i>	<i>32</i>

ÍNDEX DE GRÀFICS

<i>Gràfic 1 - Caiguda del Lehman Brothers a l'any 2008</i>	<i>20</i>
<i>Gràfic 2 - Evolució mensual dels aturats a Espanya.....</i>	<i>22</i>
<i>Gràfic 3 - Evolució de la taxa d'atur 2006 - 2021</i>	<i>23</i>
<i>Gràfic 4 - Variació mitjana anual de l'IPC.....</i>	<i>24</i>
<i>Gràfic 5 - Producte Interior Brut (PIB) real per càpita a Espanya</i>	<i>25</i>
<i>Gràfic 6 - Evolució anual de l'IBEX-35</i>	<i>26</i>
<i>Gràfic 7 - Evolució dels contagis per coronavirus a Espanya</i>	<i>29</i>
<i>Gràfic 8 - Evolució de les morts per coronavirus a Espanya</i>	<i>30</i>
<i>Gràfic 9 - Cas hipotètic de l'augment de l'atur</i>	<i>34</i>
<i>Gràfic 10 - Població en situació d'atur 2019 - 2021</i>	<i>35</i>
<i>Gràfic 11 - Variació mensual de l'IPC</i>	<i>36</i>
<i>Gràfic 12 - Variació anual del PIB a Espanya</i>	<i>37</i>
<i>Gràfic 13 - Variació de l'IBEX-35 durant la pandèmia.....</i>	<i>38</i>
<i>Gràfic 14 - Variació del poder adquisitiu a Espanya durant el període 2011 - 2016.....</i>	<i>43</i>

ÍNDEX DE IL·LUSTRACIONS

<i>Il·lustració 1 - Portada del diari "El País".....</i>	<i>20</i>
<i>Il·lustració 2 - Portada del diari "El Periódico".....</i>	<i>31</i>

1. Resum i paraules clau

CATALÀ

En el present treball de final de grau es presenta una comparació de l'actuació del Banc Central Europeu en les dues últimes grans crisis mundials: la crisi econòmica de 2008 i la crisi sanitària per la Covid-19, iniciada a Espanya a l'any 2020. També una anàlisi sobre els efectes que han tingut les dues crisis per a l'economia global.

L'anàlisi comparatiu s'ha centrat principalment en quatre indicadors i amb l'actuació del Banc Central Europeu. Els indicadors utilitzats són el treball i l'atur, l'índex de preus al consum (IPC), el producte interior brut (PIB) i l'IBEX-35. A més, s'ha analitzat l'efecte Cantillon de les dues crisis.

Paraules clau: Banc Central Europeu (BCE), Crisi financera de 2008, Coronavirus.

CASTELLANO

En el presente trabajo de fin de grado se presenta una comparación de la actuación del Banco Central Europeo en las dos ultimas grandes crisis mundiales: la crisis económica de 2008 i la crisis sanitaria por el Covid-19, iniciada en España en el año 2020. También un análisis sobre los efectos que han tenido las dos crisis para la economía global.

El análisis comparativo se ha centrado principalmente en cuatro índices y con la actuación del Banco Central Europeo. Los indicadores utilizados son el trabajo y el paro, el índice de precios al consumo (IPC), el producto interior bruto (PIB) i el IBEX-35. Además, se ha analizado el efecto Cantillon de las dos crisis.

Palabras clave: Banco Central Europeo (BCE), Crisis financiera del 2008, Coronavirus.

ANGLÉS

This final bachelor's thesis presents a comparison of the European Central Bank performance in the last two global crises: the economic crisis of 2008 and the health crisis caused by Covid-19, which began in Spain in 2020. An analysis on the effects of these two crises on global economy is also presented.

The comparative analysis that has been carried out mainly focuses on four specific indicators and on European Central Bank performance. The indicators used are work

and unemployment, the consumer price index (IPC), the gross domestic product (GDP) and IBEX-35. In addition, the Cantillon effect of the two crises has been analyzed.

Keywords: European Central Bank (ECB), Financial crisis 2008, Coronavirus.

2. Presentació

Quan vaig començar a qüestionar-me sobre què volia fer el treball de final de grau, em van passar diferents temes pel cap, els quals tots tenien tant parts positives com negatives, però de cap d'ells tenia una idea concreta ni clara. Això sí, sabia que havia de ser d'alguna cosa que realment em crides l'atenció i m'agrades de veritat per tal de poder aplicar amb més comoditat i il·lusió tot allò que havia après en aquests quatre anys de grau universitari i, que tot i la dificultat i pressió que suposava, li dediques el cent per cent de mi.

Finalment, i amb l'ajuda del tutor assignat, em vaig decidir per comparar l'actuació del Banc Central Europeu en les dues últimes crisis, la financera de l'any 2008 i la sanitària causada per la Covid-19 iniciada a Espanya a l'any 2020. Una de les motivacions que em va fer decidir per aquest tema, va ser que era molt actual i que tant l'economia en general com la pandèmia era un fet que amb major o menor mesura ens afectava i preocupava a tothom. Molts ens fèiem moltes preguntes relacionades amb l'actuació del banc central i de l'economia global i treballar-ho jo en primera mà era un fet que m'encantava. A més, que fos d'interès comú per a tothom m'atreia, ja que així la meva feina podria ser útil per a la societat.

D'altra banda, sempre he estat molt ficada en l'economia i els problemes econòmics i durant la carrera universitària m'han interessat molt assignatures com macroeconomia, economia mundial, mercats i actius financers... Per aquest motiu, vaig pensar que era un tema que encaixava totalment amb mi, ja que aquest treball involucrava moltes parts d'aquestes assignatures i podria posar en pràctica tots els coneixements econòmics i financers que havia après.

Durant tot el grau havia sentit parlar molts cops de la gran crisi financera de l'any 2008, inclús a casa i al meu entorn, ja que va ser una crisi que va afectar a milions de persones, però sempre algunes pinzellades i molt per sobre, sense parlar-ne mai de les causes exactes, ni quines van ser realment totes les seves conseqüències ni com van reaccionar els organismes. Per això mateix, volia investigar-ho per mi mateixa i poder assabentar-me de què va passar realment, per què va passar, com es va intentar solucionar, que va funcionar realment i que no... En conclusió, volia conèixer amb profunditat tota la història. I així mateix amb la crisi sanitària de la covid-19; em creava gran curiositat saber com havien reaccionat les administracions i organismes a gran escala i comparar-ho amb la primera crisi anomenada per tal de veure les diferències econòmiques entre una crisi econòmica i un altra iniciada per una sanitària.

3. Introducció

El Banc Central Europeu (BCE) és el banc que dirigeix la política monetària dels 19 països de la Unió Europea (UE) que tenen com a moneda l'euro. Aquests països són: Àustria, Alemanya, Bèlgica, Xipre, Eslovàquia, Eslovènia, Espanya, Estònia, Finlàndia, França, Grècia, Irlanda, Itàlia, Letònia, Lituània, Luxemburg, Malta, Països Baixos i Portugal.

L'objectiu principal d'aquest treball és comparar i analitzar els efectes que han tingut per a la societat la crisi del 2008 i la crisi del 2020 causada per la pandèmia mundial del Coronavirus, així com l'actuació del Banc Central Europeu en les dues i la recuperació del país en aquests dos temps i els efectes en l'economia. A banda d'aquest objectiu general, per tal de poder elaborar una comparació adequada es ficarà en context amb les diferents crisis i s'explicaran diferents conceptes i dades que ajudaran a entendre el treball complet. Aquests objectius més específics són els següents:

- Conèixer l'Eurosistema.
- Conèixer el concepte i característiques principals del Banc Central Europeu.
- Conèixer el concepte i característiques principals del Banc d'Espanya.
- Conèixer les diferents polítiques econòmiques existents.
- Conèixer en profunditat les causes i conseqüències de la crisi del 2008.
- Conèixer en profunditat les causes i conseqüències de la crisi per la Covid-19.

Respecte a l'estructura del treball, aquest consta de dues parts, una teòrica i una analítica. Aquesta primera està formada pels conceptes teòrics del funcionament i tasques de l'Eurosistema, el SEBC, seguida dels objectius i funcions del Banc Central Europeu, així com, del Banc d'Espanya i dels conceptes teòrics i instruments de les diferents polítiques econòmiques.

Una vegada assolits aquests conceptes teòrics, es continua amb l'anàlisi exhaustiu de la crisi econòmica del 2008 i de la crisi econòmica de la Covid-19 per poder ficar-se en context. En els dos anàlisis, es parla concretament de quatre factors que les determinen: l'atur, l'IPC, el PIB i també l'IBEX-35.

Finalment, a partir de l'assoliment dels conceptes teòrics i de l'anàlisi pràctic de contextualització, s'han extret les respectives comparacions i conclusions, ampliant la informació amb la anàlisi de *l'Efecte Cantillon* en les crisis.

Respecte a la metodologia utilitzada, cal dir que les fonts d'informació que s'han emprat en la recerca del contingut del treball s'han consultat i contrastat amb nombrosos articles i publicacions.

4. Marc teòric

4.1 SEBC i l'Eurosistema

El Sistema Europeu de Bancs Centrals (d'ara endavant, SEBC) està compost pel Banc Central Europeu, pels 19 bancs nacionals de la Unió Europea que han incorporat l'euro i els 8 països que no l'han incorporat com a moneda única.

El títol VIII del Tractat de la Unió, Política Econòmica i monetària, dedica el capítol dos al desenvolupament legislatiu dels principis bàsics que han de regnar la política monetària als països de la Unió que constitueixen l'Eurozona. L'article 127 estableix que "l'objectiu principal del Sistema Europeu de Bancs Centrals, denominat SEBEC, serà mantenir l'estabilitat de preus".

Les funcions principals del SEBC, per si mateix o mitjançant els bancs centrals dels països membres són:

- Definir i executar la política monetària de la zona euro.

- Gestionar les reserves de divises dels països membres i realitzar les operacions a canvi de divises
- Fomentar el bon funcionament del sistema de pagaments garantint l'estabilitat del sistema financer mitjançant una adequada supervisió de les entitats de crèdit
- Autoritzar l'emissió de bitllets de curs legal a la Unió Europea.

D'altra banda, el Banc Central Europeu i els bancs centrals nacionals formen conjuntament l'Eurosistema. A diferència del SEBC, aquest només incorpora els 19 bancs nacionals dels Estats membres que han adoptat l'euro com a moneda comú. Aquest, és l'autoritat monetària de la zona euro i l'objectiu principal d'aquest és mantenir l'estabilitat de preus, és a dir, mantenir el valor de l'euro. Les seves funcions coincideixen pràcticament totes amb les del SEBC.

L'Eurosistema desenvolupa també altres tasques com garantir el bon funcionament dels sistemes de pagament, ajudant a fer que sigui més ràpid, segur i fàcil efectuar pagaments amb euros amb mitjans diferents d'efectiu a tota Europa. També posseeix i gestiona les reserves oficials en divises i altres actius i elabora una àmplia gamma d'estadístiques.

Les decisions més importants de l'Eurosistema són preses pel Consell de Govern del Banc Central Europeu, format pels governadors dels Bancs Centrals Nacionals, dels països de la zona de l'euro i pels membres del Comitè Executiu del Banc Central Europeu on cada membre té un vot.

4.2 Banc Central Europeu

4.2.1 Objectius i funcions

Des de l'1 de gener de 1999, el Banc Central Europeu (d'ara endavant, BCE) és l'encarregat dels instruments de política monetària de la zona euro amb l'objectiu de garantir o intentar mantenir l'estabilitat de preus al país.

Aquesta estabilitat de preus s'aconsegueix mantenint la inflació a mitjà termini a un nivell inferior però pròxim al 2%.

Per tal d'observar l'evolució dels preus i poder veure la seva variació, s'utilitzen índexs elaborats pels Instituts d'Estadística de cada país. A més, té la competència d'autoritzar l'emissió de bitllets i monedes d'euro.

Un altra de les missions del BCE és garantir que es compleixin les funcions de l'Eurosistema a la zona euro, és a dir, definir i executar la política monetària, mantenir i administrar les reserves internacionals oficials dels Estats, realitzar operacions en divises i garantir el bon funcionament dels sistemes de pagament. El BCE basa les seves decisions en una estratègia de política monetària utilitzant determinats instruments que explicaré més endavant.

El tipus d'interès d'intervenció, és una de les seves principals eines, ja que és el tipus d'interès de referència per a la fixació del cost aplicat als préstecs que els bancs concedeixen a les famílies i empreses, afectant el consum, estalvi i inversió.

A més, el BCE és el responsable de supervisar les entitats de crèdit de la zona euro i als Estats membres participants que no pertanyen a la zona de l'euro. Així mateix, contribueix en la seguretat del sistema bancari i amb l'estabilitat del sistema financer de la Unió Europea i de cada Estat membre.

4.2.2 El capital

El capital del Banc Central Europeu prové de les participacions que fan els bancs nacionals de tots els estats membres de la Unió Europea. Aquestes participacions es calculen utilitzant una clau que reflecteix el producte interior brut (PIB) i la participació de cada país a la població i s'apliquen l'1 de gener cada 5 anys.

Des de l'inici de la unió econòmica i monetària el gener del 1999 s'han realitzat vuit modificacions, quasi totes cada 5 anys, exceptuant al 2004, 2007, 2013 que se'n van fer d'addicionals, ja que es van afegir diferents països en els respectius anys i també al 2020 per la retirada del Regne Unit.

A continuació, veurem la contribució dels bancs nacionals que tenen l'euro com a moneda única, tal com s'observa a la Taula 1:

Taula 1 - Contribució dels BCN que pertanyen a la zona euro al BCE

Banco central nacional	Clave de capital (%)	Capital desembolsado (€)
Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique (Bèlgica)	2,9630	276.290.916,71
Deutsche Bundesbank (Alemanya)	21,4394	1.999.160.134,91
Eesti Pank (Estonia)	0,2291	21.362.892,01
Banc Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland (Irlanda)	1,3772	128.419.794,29
Bank of Greece (Grecia)	2,0117	187.585.027,73
Banco de España	9,6981	904.318.913,05
Banque de France (França)	16,6108	1.548.907.579,93
Banca d'Italia (Itàlia)	13,8165	1.288.347.435,28
Central Bank of Cyprus (Chipre)	0,1750	16.318.228,29
Latvijas Banka (Letònia)	0,3169	29.549.980,26
Lietuvos bankas (Lituània)	0,4707	43.891.371,75
Banque centrale du Luxembourg (Luxemburgo)	0,2679	24.980.876,34
Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta (Malta)	0,0853	7.953.970,70
De Nederlandsche Bank (Països Baixos)	4,7662	444.433.941,02
Oesterreichische Nationalbank (Àustria)	2,3804	221.965.203,55
Banco de Portugal (Portugal)	1,9035	177.495.700,29
Banka Slovenije (Eslovènia)	0,3916	36.515.532,56
Národná banka Slovenska (Eslovàquia)	0,9314	86.850.273,32
Suomen Pankki - Finlands Bank (Finlàndia)	1,4939	139.301.721,39
Total³⁾	81,3286	7.583.649.493,38

Font: Pàgina web del Banc Central Europeu

Com podem veure, el Banc d'Espanya és dels països que té una clau de capital més elevada, on només 3 dels 19 països són superiors. Aquesta clau de capital representa les aportacions i participacions de cada país al Banc Central Europeu.

Els bancs nacionals que pertanyen a la zona de l'euro són els responsables de cobrir les pèrdues que pugui tenir el Banc Central Europeu, però, d'altra banda, també es repartiran els beneficis entre ells.

En primer lloc, aquest dèficit esmentat anteriorment, l'hauran de compensar amb el fons de reserves general del Banc Central. En segon lloc, els beneficis, es transferirà primer al fons de reserves general un import inferior o igual al 20% dels beneficis nets, amb un

límit equivalent al 100% del capital, després, als accionistes del BCE en proporció a les seves accions desemborsades.

D'altra banda, els països que pertanyen a la UE, però no tenen com a moneda única l'euro, també fan aportacions al BCE. Des del 29 de desembre de 2010 aquestes aportacions són del 3,75% de la seva participació total al capital subscrit i es fan en concepte de contribució als costos operatius del BCE en relació amb la participació al Sistema Europeu de Bancs Centrals.

La majoria d'aquestes contribucions, com podem veure a continuació, són inferiors a les que fan els països que pertanyen a la zona de l'euro.

Així doncs, aquests països no tenen dret a participar en la distribució dels beneficis del Banc Central Europeu, però tampoc tenen l'obligació de cobrir les seves pèrdues.

A la Taula 2 podem veure la clau de capital i el capital desemborsat dels països que no pertanyen a la zona euro.

Taula 2 - Contribució dels BCN que no pertanyen a la zona euro al capital del BCE

Contribución de los BCN no pertenecientes a la zona del euro al capital del BCE		
Banco central nacional	Clave de capital (%)	Capital desemborsado (€)
Българска народна банка (Banco Nacional de Bulgaria)	0,9832	3.991.180,11
Česká národní banka (República Checa)	1,8794	7.629.194,36
Danmarks Nationalbank (Dinamarca)	1,7591	7.140.851,23
Hrvatska narodna banka (Croacia)	0,6595	2.677.159,56
Magyar Nemzeti Bank (Hungria)	1,5488	6.287.164,11
Narodowy Bank Polski (Polonia)	6,0335	24.492.255,06
Banca Națională a României (Rumania)	2,8289	11.483.573,44
Sveriges riksbank (Suecia)	2,9790	12.092.886,02
Total¹⁾	18,6714	75.794.263,89

Font: Pàgina web del Banc Central Europeu

4.2.3 Guany i pèrdues

Els guanys del BCE provenen generalment dels interessos del deute que compra el Banc Central Europeu, tant corporatiu com públic. Tot i que gairebé des de la seva

creació sempre s'han obtingut beneficis, en el cas que hi hagués pèrdues, s'intentarien compensar amb les reserves dels altres anys o els bancs nacionals se'n farien càrrec, com he esmentat anteriorment.

4.3 Banc d'Espanya

Els bancs nacionals de la zona euro integren l'Eurosistema i a més, executen les funcions que tenen assignades d'acord amb la normativa establerta pel Banc Central Europeu. Aquests, poden exercir de manera autònoma altres funcions alienes a l'Eurosistema, sempre que el Consell de Govern consideri que no interfereix amb les tasques i objectius de l'Eurosistema.

El mecanisme de transmissió de política monetària, o multiplicador monetari, funciona mitjançant els bancs o entitats de crèdit que necessiten fons prestats dels bancs centrals així com dipòsits dels seus clients. Fixant el tipus d'interès de la prestació dels fons, els bancs comercials cobren als seus clients i d'aquesta manera, influeixen sobre la quantitat de diner disponible.

4.3.1 Funcions com a membre del SEBC

El Banc d'Espanya té com a funció principal el control i la compra del deute públic, però, a més, tracta de definir i executar la política monetària de la zona euro, realitza les operacions de canvi de divises i gestiona les reserves oficials de divises de l'Estat. Un altra de les funcions és promoure el bon funcionament dels sistemes de pagaments.

4.3.2 Funcions com a banc central nacional

D'altra banda, i com a banc central nacional, una de les seves funcions principals és posseir i gestionar les reserves de divises i metalls preciosos no transferits al BCE, així com promoure el bon funcionament i l'estabilitat del sistema financer i, sense perjudici de les funcions del BCE, els sistemes de pagament nacional. En aquest context, s'emmarquen les operacions de provisió urgent de liquiditat a les entitats.

A més, és l'encarregat de supervisar la solvència i compliment de la normativa específica de les entitats de crèdit, altres entitats i mercats financers els quals se'ls hi ha atribuït la seva supervisió, juntament amb la finalitat de posar en circulació la moneda metàl·lica i

gestionar, per compte de l'Estat, les altres funcions que se li encarreguen respecte a aquesta.

Per últim, se'n fa càrrec d'elaborar i publicar estadístiques relacionades amb les seves funcions i assisteix al BCE amb la recopilació d'informació estadística i assessora al Govern amb l'ajut dels informes i estudis que els hi semblin oportuns.

4.4 Polítiques econòmiques

La política econòmica espanyola recull les accions i decisions de les autoritats dins l'àmbit de l'economia del país, per tal de poder controlar-la i poder proporcionar estabilitat i creixement econòmic. Aquesta política ha de ser coherent i ha d'estar coordinada i integrada a les mesures fiscals i monetàries, ja que gràcies a una bona aplicació d'aquestes el país pot superar recessions profundes, depressions o problemes de caràcter social com per exemple l'increment de la pobresa. Aquest creixement es mesura mitjançant el Producte Interior Brut (PIB) per càpita.

Cada país estableix la seva política econòmica específica, depenent de les necessitats i característiques de cadascun. Un cop establerta aquesta política, el govern influeix en diferents factors econòmics del país mitjançant els pressupostos públics.

Els seus objectius principals és el creixement econòmic sostingut i sostenible orientat a una reducció màxima de la desocupació cap a la plena ocupació tenint en compte dos indicadors econòmics: l'atur i la inflació. A més, es tenen en compte problemes socials com la redistribució de la renda.

Actualment a Espanya hi ha dos tipus de polítiques econòmiques; la política fiscal i la política monetària, dissenyada pel Banc Central Europeu. La primera està centrada en la gestió dels recursos de l'Estat i l'Administració i la segona intenta controlar els factors monetaris per tal de garantir l'estabilitat de preus i el creixement econòmic. Ambdues poden ser expansives o contractives.

4.4.1 Política Fiscal

La política fiscal, com he anomenat anteriorment, és una política econòmica centrada en la gestió dels recursos de l'Estat i l'Administració que pot ser de modalitat expansiva o contractiva.

Mitjançant els seus instruments intenta influir en l'economia del país, controlant els nivells de despeses i ingressos públics. Aquests instruments són les transferències, la despesa pública i també els impostos.

Els seus objectius principals a curt termini és l'estabilització de l'economia i el cicle del saldo pressupostari i a llarg termini incrementar la capacitat de creixement del país amb Investigació i Desenvolupament (I+D), l'educació i la inversió en infraestructures.

4.4.1.1 Política Fiscal Expansiva

La política fiscal expansiva es caracteritza principalment per l'augment de la despesa pública i les transferències i la reducció dels impostos. Els objectius principals són l'augment de l'activitat econòmica i una reducció de l'atur.

Aquest tipus de política se sol aplicar quan es busca augmentar la demanda agregada o en situacions complicades on es necessita suport per part de l'Estat, com per exemple en situacions de crisi o recessions.

La demanda agregada és el total de béns i serveis demandats per un país a un determinat nivell de preus i en un període de temps. Aquesta mesura el mateix que el PIB.

4.4.1.2 Política Fiscal Contractiva o Restrictiva

La política fiscal contractiva o restrictiva intenta mantenir una activitat econòmica sostinguda i utilitza la reducció de la despesa pública i les transferències i l'augment de la recaptació fiscal mitjançant ingressos pels impostos dels ciutadans per tal d'aconseguir majors recaptacions i així reduir el dèficit pressupostari. Dit d'una altra forma, és la política contrària a l'explicada anteriorment (vegeu apartat 4.4.1.1), la qual permet recaptar més i gastar menys i així millorar el saldo pressupostari.

Aquest tipus de política s'utilitza normalment quan en la situació econòmica l'atur no és un problema, donat que estem en una fase d'altas expectatives. De totes maneres, en l'hipotètic cas que es provoqués un augment de l'atur, és fàcilment controlable.

No obstant això, a l'any 2012 a Espanya es va imposar un tipus de política fiscal contractiva en una situació on l'atur era molt elevat i, en aquest cas, no hagués tingut cap mena de lògica si no fos perquè ho va recomanar la Unió Europea donat que estava pujant molt el dèficit públic.

4.4.2 Política Monetària

La política monetària és disciplina encarregada de controlar els factors monetaris per tal de garantir l'estabilitat de preus i el creixement econòmic.

Mitjançant aquesta, els bancs centrals influeixen en l'economia per tal d'aconseguir uns objectius macroeconòmics concrets. Per a això, s'utilitzen una sèrie de factors, el cost del diner (tipus d'interès), el coeficient de reserves i la quantitat del diner.

4.4.2.1 Objectius

Els principals objectius d'aquesta política econòmica són controlar la inflació, reduir l'atur i aconseguir creixement econòmic.

El primer dels objectius, controlar la inflació, tracta de mantenir el nivell de preus en un percentatge estable i reduït. Per últim, per tal de millorar el saldo de la balança de pagaments es vigila que les importacions del país no siguin molt superiors que les exportacions, ja que aquest fet podria provocar un augment no desitjat del deute.

Per a dur a terme la política monetària (tant expansiva com contractiva) es fan variacions del coeficient de caixa, modificacions de les facilitats permanents o es realitzen operacions al mercat obert (comprar o vendre deute per a introduir o retirar diner del mercat).

4.4.2.2 Tipus de política monetària

Com he anomenat anteriorment (veure apartat 4.4), hi ha dos tipus de política monetària; la política monetària expansiva i la política monetària contractiva o restrictiva.

En primer lloc, la expansiva, es du a terme augmentant la quantitat de diner i reduint el coeficient de reserves i el tipus d'interès. Els seus objectius principals són el control de preus i l'augment de l'activitat econòmica. La reducció del tipus d'interès en aquesta política econòmica provoca un augment del consum i fomenta la inversió. Tot i aquests

fets positius, pot provocar inflació. Si la inflació es baixa o hi ha deflació s'utilitza aquest tipus de política, i també per tal d'impulsar la inversió i la contractació i així reduir l'atur.

En segon lloc, la contractiva o restrictiva, fa una funció totalment contrària a l'anterior. Aquesta redueix la quantitat de diner del país per tal de reduir la inflació, per tant, s'aplica aquesta política quan hi ha una alta inflació. D'altra banda, augmenta el coeficient de reserves i el tipus d'interès, i així poder reduir l'activitat econòmica i controlar els preus. L'augment del tipus d'interès en la política monetària contractiva provoca una reducció del consum, de la inversió i de la taxa d'inflació. Aquest tipus de política monetària té tendència a pujar el valor de la moneda.

D'altra banda, podem fer una altra classificació de la política monetària, dividint la política monetària convencional i la no convencional. La primera és la que utilitza mecanismes tradicionals (tipus d'interès oficial, quantitat de diner o el coeficient de caixa, operacions de mercat obert (OMO'S) i facilitats permanents) i la segona s'utilitza quan la convencional no funciona.

La política monetària convencional tracta de reduir el tipus d'interès oficial per aconseguir que la resta de tipus d'interès de l'economia es redueixin. El Banc Central realitza operacions de mercat obert incrementant la base monetària amb l'objectiu de proporcionar liquiditat al sistema.

En canvi, la Política Monetària no Convencional, o Quantitative Easing, té com a objectiu principal injectar liquiditat a l'economia mitjançant mecanismes més agressius que l'anterior. A més de reduir el preu del diner a zero o molt proper, dona grans dosis de liquiditat al sistema bancari.

El Sistema de la Reserva Federal (o FED) ha actuat en tres períodes diferents fent aquest tipus de política. En el primer període, des del novembre de 2008 fins al març de 2010, va comprar actius de deute públic i bons de bancs públics d'hipoteques per valor de 1,75 bilions de dòlars. En el segon període, de novembre de 2010 fins al juny de 2011 va comprar deute públic per valor de 600 mil milions de dòlars i, per últim, en el tercer període a partir de setembre de 2012 va comprar cada mes mil milions de dòlars en actius relacionats amb la concessió d'hipoteques.

4.4.2.3 Efectes al tipus d'interès

El sistema bancari necessita diners (que emet el banc central) per a satisfer les necessitats de demanda d'efectiu en circulació, compensar els saldos interbancaris i complir les exigències de reserves mínimes que han de dipositar al BC. Per aquests motius, a la política monetària les variacions dels tipus d'interès oficials influeixen en els tipus d'interès bancaris. Indirectament, també afecta al tipus de mercat, ja que el sistema bancari els trasllada als seus clients, modificant tant la remuneració dels dipòsits com el cost dels crèdits.

A més té impacte sobre les expectatives, ja que la variació dels tipus oficials afecta les que tenen sobre la futura trajectòria de la política monetària (que afecta als tipus d'interès a llarg termini) i a la inflació.

D'altra banda, també afecta al preu dels actius financers. Les variacions en política monetària i en les seves expectatives de futur afecten als preus i als rendiments dels actius financers (accions, deute públic, deute privat...). Aquestes variacions en el preu afecten també a les decisions d'estalvi, despeses i inversions de les famílies i empreses, a més de la demanda de béns i serveis de l'economia.

Els canvis del tipus d'interès condicionen també a les decisions d'estalvi i inversió dels consumidors i les empreses. Per tant, uns tipus d'interès baixos afavoreixen al consum (donat que la rendibilitat esperada per a l'estalvi és menor) i a la inversió (ja que el rendiment de la inversió pot ser fàcilment superior al cost efectiu de la inversió realitzada).

Afecta també a l'oferta de crèdit. El cost del crèdit i la seva disponibilitat són dos importants factors que determinen la inversió empresarial, les decisions de la despesa en consum de les famílies i, en conseqüència, les condicions generals de la demanda. Les variacions de disponibilitat i el cost del crèdit, resultat dels canvis de la política monetària, poden constituir una via de transmissió important.

Les variacions del tipus d'interès poden afectar al tipus de canvi de moneda a través dels fluxos internacionals del capital, de tal manera que poden apreciar o depreciar el

valor de la moneda. L'impacte dependrà del grau d'obertura de l'economia al comerç internacional, ja que el tipus de canvi afecta tant al preu dels béns importants com a la competitivitat dels preus dels béns nacionals, el qual pot afectar als preus dels béns finals i a la demanda externa.

Per últim, nomenar que incideix indirectament també en la fixació de salaris i preus. Si la política monetària aconsegueix el seu objectiu primordial, és a dir, l'estabilitat de preus, les expectatives d'inflació es mantindran baixes i la fixació de salaris i preus es mantindran d'acord amb aquest nivell.

Com hem pogut veure en els apartats anteriors, les mesures de política monetària solen tardar a influir en l'evolució dels preus. La magnitud i la intensitat dels diferents efectes pot variar segons l'estat de l'economia, la qual cosa dificulta el càlcul de l'impacte.

A més, hem de tenir en consideració l'existència de perturbacions d'origens diversos, com per exemple les variacions del preu del petroli i altres matèries primeres, l'evolució de l'economia mundial i les polítiques fiscals.

4.4.2.4 Instruments de política monetària del BCE

Els instruments de política monetària que utilitza el Banc Central son els següents:

- Tipus d'interès de referència: son els tipus d'interès d'accés públic que s'actualitzen regularment i que serveixen de base per a tot tipus de contractes financers (com hipoteques, descoberts a compte, préstecs a particulars o empreses...). Reflecteixen el cost d'obtenir finançament.
- Operacions de mercat obert: El BCE injecta o treu a les entitats de crèdit una quantitat determinada de liquiditat a un termini a canvi que aquestes entreguen un actiu financer com a garantia durant aquest temps, incrementant així la base monetària aconseguint que es redueixi el tipus d'interès.
- Facilitats permanents: es el que proporciona i absorbeix liquiditat en un dia. Dos tipus:

Facilitat marginal de crèdit, que subministra liquiditat a un dia a les entitats de crèdit a un cost superior al del tipus de referència

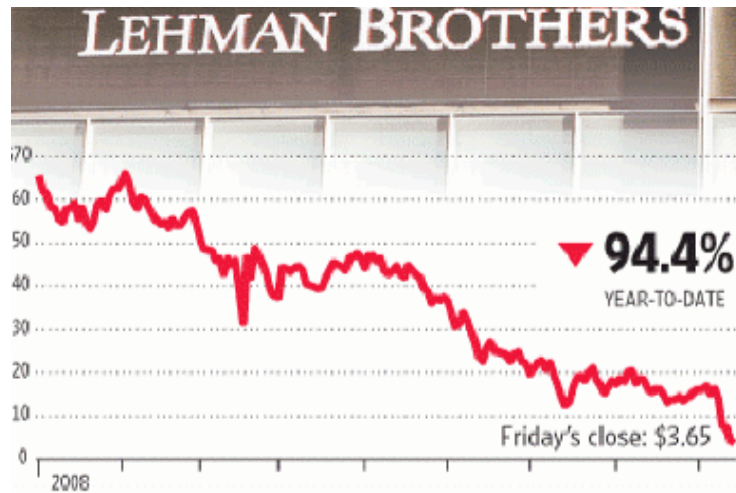
Facilitat marginal de dipòsit, utilitzada per les entitats per a efectuar dipòsits a un dia al banc central i que el BCE remunera a un tipus d'interès inferior al de referència.

- Reserves mínimes (o coeficient de caixa) que les entitats de crèdit tenen que complir mensualment deixant un percentatge als dipòsits dels clients en un compte del banc central.

5. Crisi de l'any 2008

Al llarg de la història s'han anat donant crisis econòmiques, cadascuna amb les seves particularitats. A l'any 2008 es va iniciar la crisi econòmica de les hipoteques *subprime*, anomenada també la Gran Recessió, la qual va afectar gairebé tot el món. Aquesta va ser causada principalment per la caiguda del *Lehman Brothers*, el banc d'inversions declarat en fallida el 15 de setembre de 2008 i per la bombolla Immobiliària dels Estats Units a l'any 2006. Tot i que la crisi s'inicia a l'any 2008, a finals de l'any 2007 ja van començar a aparèixer problemes al sistema financer i econòmic. En primer lloc, a l'estiu de l'any 2007, el banc nord-americà *Lehman Brothers* tenia milions de dòlars en actius tòxics, així com una crisi de crèdits immobiliaris amb molt de risc. L'any 2008 el va iniciar amb un benefici anual de 4.200 milions de dòlars, però, al juny d'aquest mateix any va tenir unes pèrdues trimestrals de 2.800 milions de dòlars, fet que ja va començar a preocupar a l'entitat. Al mes de setembre, va obtenir una pèrdua trimestral de 3.900 milions de dòlars més, on la seva capitalització havia caigut un 90% en un any. Finalment, el 15 d'aquest mateix mes va entrar en fallida, amb un deute de 613.000 milions de dòlars i actius valorats amb 639.000 milions. En el gràfic 1 podem veure l'evolució d'aquesta caiguda.

Gràfic 1 - Caiguda del Lehman Brothers a l'any 2008

Font: Pàgina web "Estrategia y negocios"

A continuació, en la il·lustració 1, podem veure la portada del diari "El País" on s'anunciava la caiguda del *Lehman Brothers*.

Il·lustració 1 - Portada del diari "El País"

ALERTA MUNDIAL TRAS LA BANCARROTA DE LEHMAN Y LA VENTA 'IN EXTREMIS' DE MERRILL
La mayor quiebra de la historia pone en jaque el sistema bancario de Wall Street
Lehman deja un pasivo de 430.000 millones de euros ● La crisis provoca la caída de los mercados ● Los bancos centrales inyectan liquidez para evitar un desastre peor

ANTONIO CAÑO, Washington

Después de un dramático fin de semana que promete transformar para siempre las reglas de juego del sistema financiero estadounidense, Wall Street y las Bolsas internacionales reaccionaron ayer con pánico y desconcierto a la cadena de quiebras, ventas y reestructuraciones que afectan a grandes bancos y aseguradoras en la que puede ser la peor crisis del sector en décadas.

Las Bolsas europeas cayeron en torno al 3%. El Ibex recibió un castigo del 4,50%, similar al que sufrió Wall Street (4,42%). La quiebra del banco de inversión Lehman Brothers, la mayor de la historia, con un pasivo de 430.000 millones de euros, se vio agravada por el plan de ajuste de AIG, el gigante asegurador mundial obligado a solicitar fondos de emergencia al banco central estadounidense. De poco sirvió el rescate de uno de los grandes, Merrill Lynch, adquirido por Bank of America. En medio de la carrera presidencial, el nuevo capítulo de la crisis obligó a la Administración de Bush a asegurar que está dispuesta a dar "pau-

ses adicionales" para ayudar a la banca. PÁGINA 20
MÁS INFORMACIÓN EN PÁGINAS 21 a 27
ECONOMÍA EN PÁGINA 30

Un empleado de Lehman Brothers abandona la sede del banco en Nueva York con sus efectos personales.

Garmendia y Sebastián llevan su pelea a Europa

La pelea por las competencias de política espacial entre el ministro de Industria, Miguel Sebastián, y la titular de Ciencia e Innovación, Cristina Garmendia, ha provocado que España tenga hoy dos representaciones enfrentadas en la reunión de la Agencia Europea del Espacio (ESA) en París. El pulso que mantienen "preocupa" al sector. PÁGINA 14
ECONOMÍA EN LA PÁGINA 30

Brasil impone sus condiciones para desactivar la crisis boliviana

El presidente de Brasil, Lula da Silva, acudió ayer a la cumbre de Chile para desactivar la crisis boliviana y puso dos condiciones: ni ingerencias externas en Bolivia ni broches a EE.UU. PÁGINAS 3 y 4

Font: Pàgina web del diari "El País"

La crisi Immobiliària es va iniciar quan els préstecs i derivats tenien una alta accessibilitat, ja que oferien un baix tipus d'interès i es veia com un producte del qual es podia treure molta rendibilitat. No obstant això, la demanda anava augmentant i el preu dels habitatges cada vegada era major, fins que es va crear una bombolla Immobiliària, amb els preus molt alts. D'altra banda, es van començar a vendre les hipoteques *subprime* les quals facilitaven la compra de l'immoble. El problema era que aquestes eren adquirides per gent que no tenien un alt poder adquisitiu i aportaven un gran risc. Quan aquests últims van deixar de pagar els crèdits, van anar disminuint el seu valor a poc a poc fins que al 2008 es va provocar pànic als inversors generant una crisi de liquiditat. Els índexs borsaris van caure i el sistema financer es van col·lapsar, on molts bancs van entrar en fallida o van ser absorbits per altres entitats.

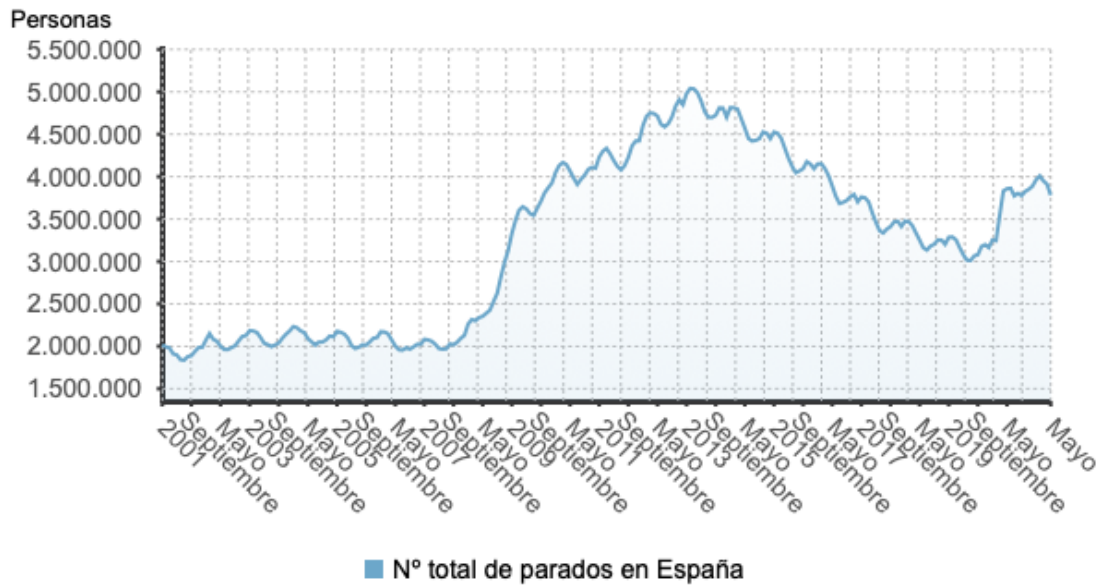
Ràpidament, l'impacte de les hipoteques va provocar repercussions més enllà dels Estats Units i va causar pèrdues a bancs de tot el món.

5.1 Conseqüències

Donada la falta de liquiditat tant de les grans companyies com de les petites i mitjanes empreses, així com la falta d'accés a crèdit bancari (crèdit-crunch), molts negocis no van poder tirar endavant i van tancar les portes. Aquest fet va donar lloc a diverses conseqüències, com un gran augment de l'atur, menys consum i per tant, menys creixement.

En primer lloc, el nombre d'aturats va començar a augmentar fins arribar a 5 milions de persones aturades a Espanya a l'any 2013, tal com es pot veure en el gràfic 2.

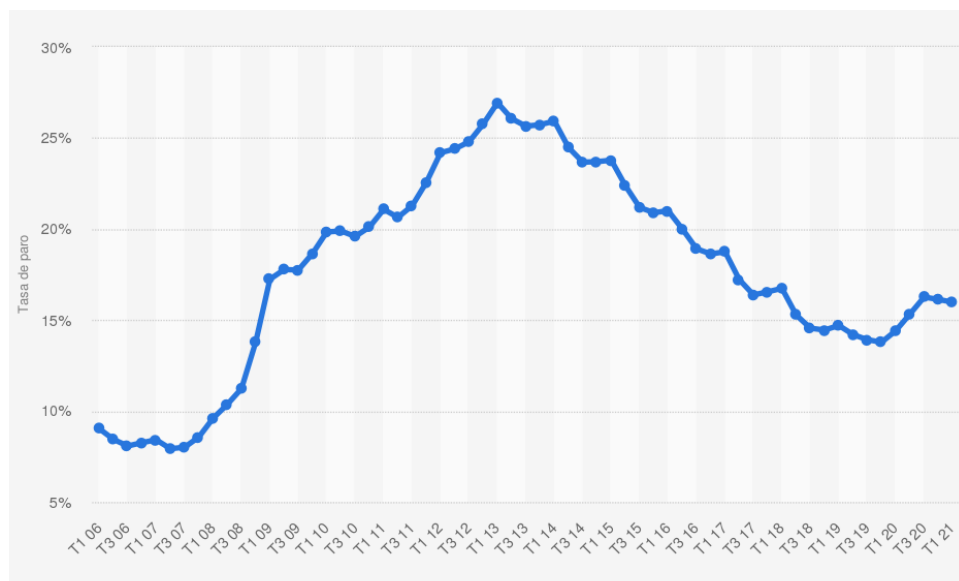
Gràfic 2 - Evolució mensual dels aturats a Espanya

Font: Ministeri del Treball i la Seguretat Social

Aquestes dades, les podem veure en percentatges al gràfic 3. En aquest, podem observar que al primer trimestre de l'any 2013, Espanya va arribar al seu nombre màxim d'aturats en els últims 5 anys amb més d'un 25% de població activa. Amb el pas del temps i la recuperació econòmica respecte a la crisi financera va anar millorant aquesta situació.

Gràfic 3 - Evolució de la taxa d'atur 2006 - 2021

Font: Pàgina web d'estadístiques Statista

Els més afectats van ser els joves, els immigrants i les dones. En els primers dels tres casos, van sofrir fins a un 53,2% de l'atur i, a conseqüència de la inaccessibilitat al mercat laboral, la majoria van decidir seguir estudiant, fet que va provocar un augment de les sol·licituds a les universitats.

Un dels sectors més perjudicats va ser el de la construcció, ja que la crisi va interrompre les vendes d'habitatges i infraestructures. Aquestes empreses van presentar suspensió de pagaments i moltes van entrar en concurs de creditors; un 50% dels llocs de treball dedicats a la construcció van desaparèixer. Així mateix va passar amb el turisme i els petits comerços.

Un altre sector perjudicat de forma evident va ser el sector financer. Moltes empreses, així com particulars, van deixar de pagar i per tant, aquestes entitats van deixar d'injectar liquiditat fins al punt que algunes van haver de tancar, tot i l'intent de rescat per part de l'Estat, i va debilitar els balanços dels bancs.

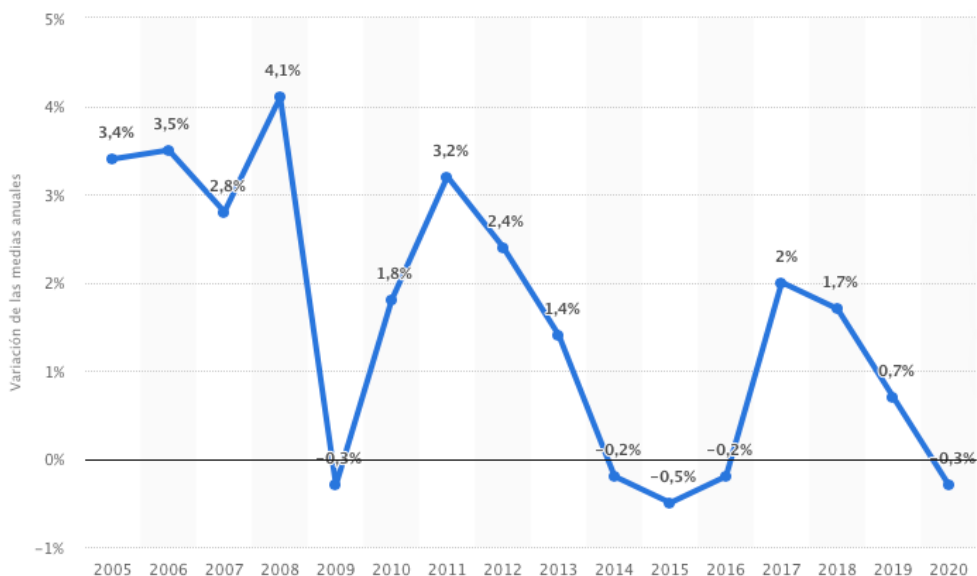
La caiguda del *Lehman Brothers* va causar tensió al mercat monetari donat que aquests es van segmentar i el no coneixement de les carteres dels bancs i dels actius financers relacionats amb les hipoteques va deixar a moltes entitats sense accés al mercat interbancari.

Respecte als salaris, entre els anys 2006 i 2008, van pujar per sobre la inflació i va provocar un augment del poder adquisitiu. Al 2008 quan es va iniciar la crisi, aquests salaris van seguir augmentant fins que al 2014 el salari mitjà anual va ser un 4,45% superior que a l'any 2008. No obstant, aquest fet no va ocórrer en tothom, donat que en alguns sectors les nòmines van caure fins a un 20,45%.

En primer lloc, els menors de 25 anys, van ser els més afectats donat que al 2014 cobraven un 10,76% menys que al 2008. En el grup d'entre 25 i 34 anys, el seu salari va caure un 2,74% entre els dos anys anomenats anteriorment. En tercer lloc, de 35 a 44 anys, els salaris es van reduir un 2,29%. En quart lloc, entre 45 i 54 anys, només una reducció de l'1,62% i per últim, els majors de 55 anys, van ser els més afortunats. Aquests van rebre un efecte contrari en les seves nòmines i els salaris van pujar fins a un 3,67% més que a l'inici de la crisi.

A l'any 2008, quan va esclatar la crisi, hi va haver una gran davallada del IPC¹ a Espanya en menys d'un any, d'un 4,1% fins arribar al -0,3%. Des de llavors fins l'any 2011, va augmentar un 3,5%, tot i que després va tenir un altra gran davallada fins arribar al -0,5%, tal com es mostra en el gràfic 4.

Gràfic 4 - Variació mitjana anual de l'IPC

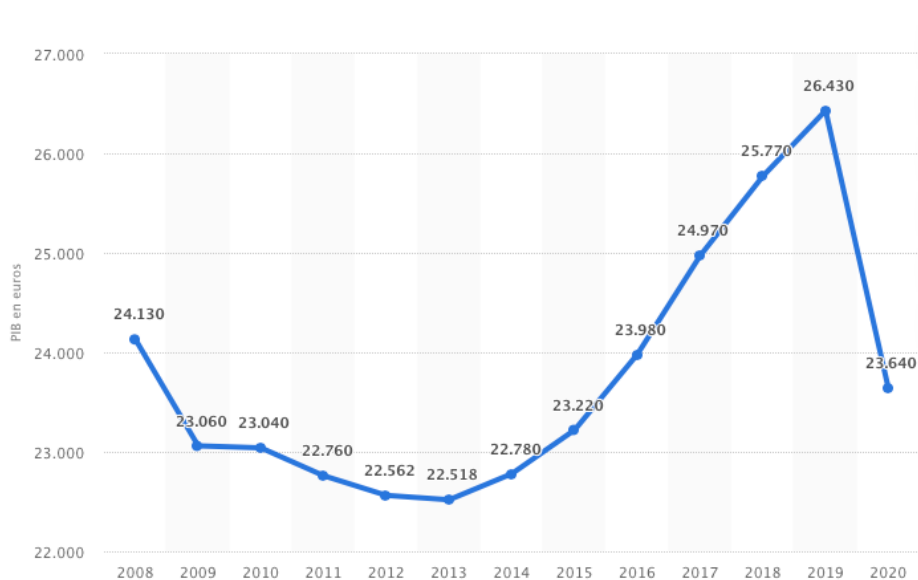
Font: Pàgina web d'estadístiques Statista

¹ Entenem com IPC l'índex de preus que mesura la variació dels preus d'una cistella de bens i serveis en un lloc concret durant un període de temps determinat.

Un estudi realitzat per Caixa Catalunya assegurava que “la variació de preus dels aliments bàsics i de l’energia va ser del 7,9%. Els productes de consum habitual van ser els que van experimentar major augment, en especial la llet, amb un 31%, la gasolina un 16,2%, el pa un 14,4% i els ous un 9,6%.”

Un altre dels factors que va rebre conseqüències a causa de la crisi va ser el Producte Interior Brut² (PIB). A l’inici de l’any 2008 estava en 24.130€ i a partir de l’esclat d’aquesta, va tenir una gran davallada fins arribar al seu màxim a l’any 2013 amb 22.528€. A partir d’aquell moment, va anar augmentant de forma notable, tal com es mostra en el gràfic 5.

Gràfic 5 - Producte Interior Brut (PIB) real per càpita a Espanya

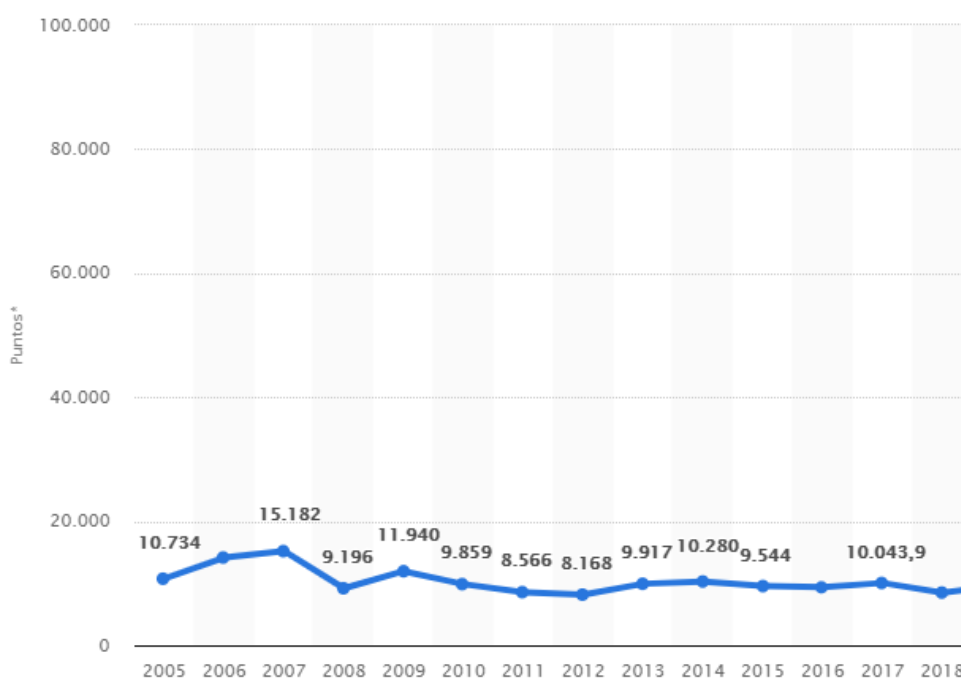

Font: Pàgina web d'estadístiques “Statista”

²Entenem com a Producte Interior Brut la suma de tots els béns i serveis finals produïts en un espai econòmic durant un període de temps determinat, exclouent el consum intermedi utilitzat en la producció.

Per últim, caldria anomenar l'efecte que va tenir la gran crisi financera de 2008 a l'IBEX-35³. Aquest va tancar l'any 2008 amb 9.196 punts, el pitjor any de la seva història, amb una caiguda del 39,43%. D'entre aquestes empreses, les més destacades van ser les caigudes del banc Santander amb un 48%, el BBVA un 45%, Repsol un 35% i Telefònica amb un 24%. Unión Fenosa va ser l'únic que va tancar l'any amb un valor positiu.

Gràfic 6 - Evolució anual de l'IBEX-35

Font: Pàgina web d'estadístiques "Statista"

³ Entenem per IBEX-35 l'índex borsari de referència de la borsa espanyola, el qual mesura el comportament conjunt de les 35 empreses més negociades entre aquelles que cotitzen al Sistema d'Interconnexió Borsària Electrònica de les quatre borses espanyoles (Madrid, Barcelona, Bilbao i València).

5.2 Actuacions del Banc Central Europeu

El BCE per tal de complir els seus objectius, davant la gran crisi, va utilitzar mesures tant a curt i mitjà termini com a llarg termini, així com mesures convencionals i no convencionals.

En primer lloc, caldria dir que l'instrument més important de la política monetària convencional es el tipus d'interès oficial i la crisi de les hipoteques *subprime* va provocar que el tipus d'interès es disminuís de manera significativa i agressiva: el BCE es va coordinar amb altres bancs centrals i el tipus d'interès de finançament va baixar en 325 punts bàsics, és a dir, d'un 4,25% a un 1%, uns valors mai vists anteriorment. Aquesta mesura convencional del BCE va ajudar als bancs a obtenir liquiditat d'una manera més fàcil i així aquests podien facilitar crèdit a les famílies.

A l'octubre de 2008 el Banc Central Europeu va decidir que les operacions principals de finançament setmanals es farien mitjançant una subhasta a un tipus d'interès fix del 3,75% i que aquesta normativa estaria vigent, com a mínim, fins el 20 de gener de 2009, per tal d'injectar liquiditat a la zona euro. No obstant, els bancs havien d'oferir actius de garantia per poder participar en la subhasta.

A més, unes setmanes abans d'aquesta decisió, les facilitats permanents van baixar de 200 a 100 punts bàsics entorn al tipus d'interès de les operacions principals de finançament.

La flexibilització quantitativa o Quantitative Easing (QE) va ser un programa anunciat a l'any 2012 però finalment creat al 2015 pel BCE que consistia en la compra massiva d'actius financers tant públics com privats al mercat per part d'aquest amb diner nou, per tal d'augmentar la quantitat de diner en circulació. A més, aquesta mesura tenia previst ajudar a reduir el tipus d'interès a zero. L'anunci d'aquesta mesura monetària va tenir tant impacte que, en el moment que es va anunciar, van baixar notablement les primes de risc a Espanya.

El Banc Central Europeu, a més, va crear facilitats de finançament per als bancs privats amb programes específics anomenats LTRO i TLTRO. Aquestes operacions de finançament a llarg termini van ser implantades per a intentar estabilitzar la situació financera que s'havia creat, augmentant el volum de liquiditat i consistien en fer les operacions de finançament a dotze mesos, en lloc de a tres o sis.

El programa d'adquisició de bons garantits i el programa per al mercat de valors (SMP) van ser dues mesures més. La primera es va dur a terme per l'Eurosistema amb l'objectiu d'injectar liquiditat als bancs i donar estabilitat financera als mercats. Aquest va comprar bons garantits en dos cops diferents per a estimular aquest tipus d'actius imprescindibles per a les entitats financeres. En la primera fase, des de maig del 2009 fins al juny del 2010, va comprar-ne per un valor de 600.000 milions d'euros, i en la segona, des del novembre de 2011 fins a l'octubre de 2012, per 40.000 milions d'euros.

D'altra banda, al maig del 2010 es va introduir el segon programa esmentat, l'SMP. Aquest estava orientat als mercats secundaris de deute de la Zona Euro de tal forma que s'autoritzava que els bancs centrals de l'Eurosistema poguessin comprar al mercat secundari instruments de renda fixa negociables i admissibles emesos per les administracions centrals o entitats públiques dels Estats membres que utilitzessin l'euro i també al mercat primari i secundari els instruments de renda fixa negociables i admissibles emesos per entitats privades constituïdes a la zona euro.

6. Covid-19

El coronavirus, o Covid-19, és un virus que produeix en les persones una malaltia infecciosa que pot afectar tant a les persones com les animals. En les persones causa infeccions respiratòries comunes, com un refredat, o fins i tot d'altres més greus com la síndrome respiratòria aguda severa (SARS) i la síndrome respiratòria de l'Orient Mitjà (MERS).

Segons la informació proporcionada pel Canal Salut de la Generalitat de Catalunya, aquesta malaltia es va identificar per primera vegada al desembre de 2019 a una ciutat de la Xina, Wuhan, i es va estendre per tot el món, de tal manera que es va declarar el brot com a pandèmia. Aquesta es transmet per contacte directe amb les secrecions respiratòries que es generen amb la tos o l'esternut d'una persona malalta. A més, es poden contagiar si toquen els objectes o superfícies on han caigut aquestes gotetes i després es toquen els ulls, el nas o la boca i també si inhalen aquestes per proximitat amb la persona infectada.

Els símptomes apareixen entre 4 i 7 dies després de contraure el virus, però es pot allargar fins a dues setmanes. En la majoria dels casos, els símptomes acostumen a ser lleus, com els d'una grip, inclús algunes persones no ho arriben a tenir mai, però en altres es poden produir greus conseqüències i complicacions.

6.1 Conseqüències

La pandèmia del coronavirus va tenir gran impacte i repercussions sanitàries amb 3.678.390 casos a Espanya (a data 31/05/2021) i 79.953 morts, però també molts problemes socials i econòmics arreu del món, fins al punt de convocar diversos confinaments domiciliaris a molts països.

En els gràfics 7 i 8 es pot veure l'evolució dels contagis diaris a Espanya des de l'1 de març de l'any 2020 fins a 31 de maig del 2021, així com l'evolució de les morts diàries a Espanya en el mateix temps.

Gràfic 7 - Evolució dels contagis per coronavirus a Espanya

Font: Article del diari "El País"

Gràfic 8 - Evolució de les morts per coronavirus a Espanya

Font: Article del diari "El País"

El 14 de març de l'any 2020, el Govern Espanyol va declarar l'estat d'alarma durant 15 dies, tot i que es va prolongar fins el 9 de maig del 2021. No obstant, hi va haver diferents mesures i restriccions durant aquest any i dos mesos.

Quan es va iniciar, les principals mesures van estar el tancament de tots els establiments excepte els d'alimentació, farmàcia i higiene, van clausurar els aeroports i altres espais de mobilitat i es va iniciar el confinament domiciliari, on només es podia sortir de casa per una causa molt justificada, com per exemple per a comprar productes alimentaris o anar a l'hospital. La gran part de les empreses van tancar i les que podien van fer teletreball⁴.

A continuació es mostra una de les portades dels diaris a data 14 de març de 2020, dia en que es va anunciar l'estat d'alarma.

⁴ Entenem teletreball com un nou sistema d'organització del treball en què la persona treballadora desenvolupa un part important de la seva feina fora de l'empresa i per mitjans telemàtics.

Il·lustració 2 - Portada del diari "El Periódico"

el Periódico sábado 14

LAS RESTRICCIONES DURARÁN AL MENOS 15 DÍAS | TEMA DEL DÍA | 2 a 16 y editorial

España, en alarma

Torra y Ayuso piden al Gobierno que confine Catalunya y Madrid | **Sánchez** ultima la clausura del espacio aéreo y otras limitaciones de movilidad para frenar los contagios | **La Generalitat** cierra bares, restaurantes, locales de ocio y centros comerciales, menos los de alimentación e higiene

Un mossos, en el control de acceso a Igualada, ciudad confinada, ayer.

CONTINENTE INFECTADO
La OMS declara Europa «epicentro» de la pandemia y la UE prevé recesión en la eurozona

EVOLUCIÓN DE LA EPIDEMIA
La expansión de los contagios en España sigue el patrón de Italia con siete días de retraso

INDUSTRIA GOLPEADA
Seat, Nissan y Renault paralizarán sus fábricas en España e Iberia sopesa un ERTE de hasta el 90%

VIAJES CONTAGIOSOS
Murcia confina la costa tras la llegada de visitantes madrileños que portaban el coronavirus

IMPACTO EN LOS MÁS FRÁGILES
Los jueces paran los desahucios en Catalunya y las entidades piden ayuda para los vulnerables

ANÁLISIS
► La vacuna eres tú | IGNACIO LÓPEZ-GOÑI
NOTAS DE UN CONFINADO
► La inmensidad del pensamiento | JOSEP MARIA FONALLERAS

Cierre de un bar en la plaza Mayor de Madrid, ayer.

Font: Diari online de "El Periódico"

Aquestes restriccions van durar 52 dies, exactament fins el mes de maig, on van començar les fases de desescalada. Aquestes consistien en quatre fases, de la 0 fins la 3, cadascuna de dues setmanes, on s'anava ficant en funcionament de forma gradual en funció de la situació sanitària i epidemiològica de cada zona diferents activitats i eliminació o modificació de les restriccions fins arribar a la completa normalitat, programada inicialment per a finals de juny.

En el següent quadre es mostren les activitats que es podien realitzar en cada fase de la desescalada.

Taula 3 - Fases de la desescalada

FASE 0 - Preparació per a la desescalada	FASE 1 - Inici parcial de certes activitats	FASE 2 - Obertura de locals amb limitació d'aforament	FASE 3- Flexibilització de la mobilitat general
<ul style="list-style-type: none">• Passejades i esports no professionals: Els majors de 14 anys podran fer esport o passejar en les franges de 6.00 a 10.00 i de 20.00 a 23.00. Els menors de 14 anys podran sortir acompanyats d'un adult entre les 12.00 i les 19.00. I els majors de 70 anys podran fer-ho entre les 10.00 i les 12.00 i entre les 19.00 i les 20.00.	<ul style="list-style-type: none">• Passeig i activitat física (córrer, bicicleta). Franges horàries. Màxim 10 persones. Localitats de menys de 10.000 habitants, sense franges. Els nens poden sortir amb tots dos progenitors.	<ul style="list-style-type: none">• Passejades i activitat física (córrer, bicicleta). Les franges (de 10.00 a 12.00 i 19.00 a 20.00) es mantenen per a majors de 70 anys. Màxim 15 persones. Els nens poden sortir amb tots dos progenitors.	<ul style="list-style-type: none">• Passejades i activitat física. Desapareixen les franges horàries extremant les mesures de seguretat i higiene amb els grups vulnerables.
<ul style="list-style-type: none">• Comerc. Els locals comercials de menys de 400 metres quadrats podran obrir sense cita prèvia i amb un 30% del seu aforament. Els establiments més grans podran delimitar una superfície equivalent. Tots hauran de tenir un horari per atendre prioritàriament a majors de 65 anys. Els centres comercials seguiran tancats.	<ul style="list-style-type: none">• Comerc. Superfície màxima de 400 m² (els grans poden acotar una superfície equivalent). Sense cita, amb un 30% de l'aforament. Horari preferent per a majors de 65 anys.• Mercats. A l'aire lliure, 25% de les parades i un terç de l'aforament.	<ul style="list-style-type: none">• Comerc. Podran obrir independentment de la seva extensió, aforament del 40%. Horari preferent per a majors de 65 anys.• Mercats. Es permeten l'aire lliure amb un terç de les parades.	<ul style="list-style-type: none">• Comerc. Obren establiments i locals comercials amb aforament de 50%.• Mercats. amb la meitat dels llocs habituals.
<ul style="list-style-type: none">• Museus. Es permet la reobertura limitant l'aforament a un terç de la capacitat de les instal·lacions.• Biblioteques. Tornaran a obrir, tot i que no es podran realitzar activitats d'estudi i culturals dins de les instal·lacions.	<ul style="list-style-type: none">• Contacte social. Fins a 10 persones amb mesures de protecció en habitatges o locals públics.• Segones residències. Permès a la mateixa província, illa o unitat territorial.• Allotjaments turístics. El 100% de les habitacions; sense zones comunes.	<ul style="list-style-type: none">• Centres comercials. Aforament màxim del 30% en zones comunes i del 40% en cadascun dels establiments. Permanència en zones comunes només per al trànsit. Zones infantils tancades.• Contacte social. 15 els participants en habitatges o locals. Congressos, trobades, reunions de negoci i conferències amb màxim de 50 assistents i dos metres de distància.	<ul style="list-style-type: none">• Centres comercials. Obertura al públic de zones comunes dels centres i parcs comercials amb aforament de l'40%.• Biblioteques i museus. 50% d'aforament.• Turisme. Activitats turístiques amb grups de fins a 30 persones.
<ul style="list-style-type: none">• Vetlles. Es podran realitzar vetlles però amb un màxim de 15 persones si són a l'aire lliure i de 10 si són a porta tancada.• Instal·lacions científicotècniques. Es permet la reobertura de les instal·lacions científiques que van quedar afectades pel decret d'estat d'alarma. A més, es permetrà la realització de congressos i trobades en l'àmbit de la investigació científica i tècnica, però sense superar els 30 participants.	<ul style="list-style-type: none">• Centres esportius. Esport individual o sense contacte, amb cita i 30% de l'aforament.• Centres sociosanitaris. Atenció telemàtica. Obriran si requereixen atendre en persona.	<ul style="list-style-type: none">• Vetlles. Màxim de 25 persones a l'aire lliure i de 15 en espais tancats.• Allotjaments turístics. Podran obrir al públic les zones comunes, sempre que no se superi un terç del seu aforament.• Segones residències. Permès a la mateixa província, illa o unitat territorial.	<ul style="list-style-type: none">• Vetlles. amb un màxim de 50 persones a l'aire lliure, o 25 en espais tancats. Comitiva d'enterrament o cremació màxim de 50 persones• Mobilitat. Es podrà circular per la província, illa o unitat territorial.• Esport. Entrenaments en lligues no professionals i celebració d'activitats esportives.

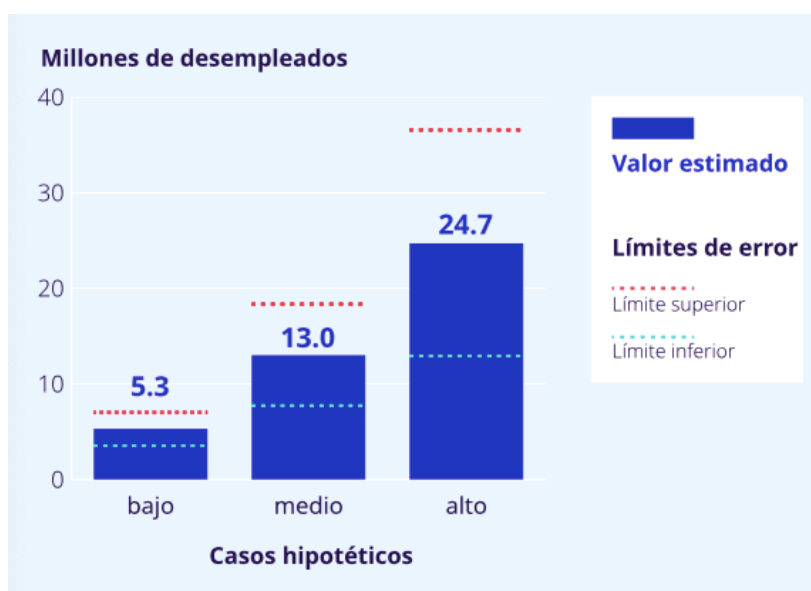
- **Temples.** Obertura de llocs de culte amb un terç del seu aforament. No es podran compartir objectes. I si es resa a terra, cada assistent haurà de portar la seva estoreta.
- **Temples.** Amb un terç del seu aforament.
- **Casaments i altres celebracions religioses de caràcter social.** Aforament màxim del 50%, màxim 100 persones a l'aire lliure i 50 en interior.
- **Casaments** en espais a l'aire lliure 75% de l'aforament i màxim de 150 persones a l'aire lliure i 75 en espais tancats.
- **Centres educatius i laboratoris universitaris.** Es permetrà la reobertura de les instal·lacions, només per al seu manteniment i funcions administratives inajornables.
- **Centres educatius.** Tasques de manteniment.
- **Centres educatius.** Reobertura en algunes comunitats.
- **Activitats de lleure per a infants i joves** a l'aire lliure 50% de la seva capacitat amb un màxim de 200 participants incloent monitors. En espais tancats màxim de 80 participants.
- **Concessionaris, ITV i vivers.** Reobertura amb cita prèvia.
- **Esport.** Represa de competicions professionals a porta tancada. Qualsevol persona podrà acudir a instal·lacions esportives per exercitar-se sempre amb cita prèvia.
- **Bars i restaurants.** Només es permet que obrin per vendre menjars per emportar.
- **Bars i restaurants.** Terrasses amb el 50% de l'aforament.
- **Restauració.** Es permet consum al local, llevat discoteques i bars d'oci nocturn, que segueixen tancats. Aforament del 40% al 50%, segons decideixi la comunitat. No es podrà consumir a les barres i preferiblement el client ha de reservar taula. Les terrasses seguiran amb un màxim de 50% d'aforament.
- **Restauració.** Terrasses a l'aire lliure amb el 75% de la seva capacitat i consum en barra sempre que es garanteixi la distància de seguretat.
- **Piscines.** Poden obrir estrictament per a ús esportiu individual amb estrictes mesures de seguretat i limitació d'aforament.
- **Cinemes, teatres i auditoris** 50% d'aforament.
- **Zoològics i aquaris** 50% d'aforament.
- **Piscines i platges.** Les piscines recreatives podran reobrir, però limitant al 30% l'aforament. Platges amb límit d'aforament, que es calcula considerant que cada banyista ocupa 4 m².
- **Casinos, salons recreatius i locals d'apostes** 50% d'aforament.
- **Concerts.** A l'aire lliure, el públic haurà de romandre assegut, guardant la distància necessària i aforament d'un terç amb un màxim de 400 persones.
- **Parcs naturals.** Aforament màxim del 20%.
- **Llocs de culte.** Es permetrà l'assistència sempre que no se superi el 50% del seu aforament.
- **Cultura.** Cinemes, teatres, auditoris i similars, amb butaques pre-assignades i un terç de l'aforament. Màxim 50 persones en interior i 400 a l'aire lliure. Sales d'exposicions i monuments amb un terç d'aforament.

Font: Elaboració pròpia - Dades extretes del diari "El País"

Com és evident, a totes aquestes mesures van afectar a la majoria dels sectors i empreses i per tant, a la situació econòmica de les famílies causant grans conseqüències en tots els àmbits.

En primer lloc, i segons dades de l'Organització Internacional del Treball (OIT), el coronavirus comportarà un augment de l'atur mundial entre els 5,3 milions, en el cas més favorable, i 24,7 milions de persones, en el pitjor dels casos, en referència a un valor de 188 milions de persones aturades al 2019. Aquesta informació la podem veure al gràfic 9.

Gràfic 9 - Cas hipotètic de l'augment de l'atur

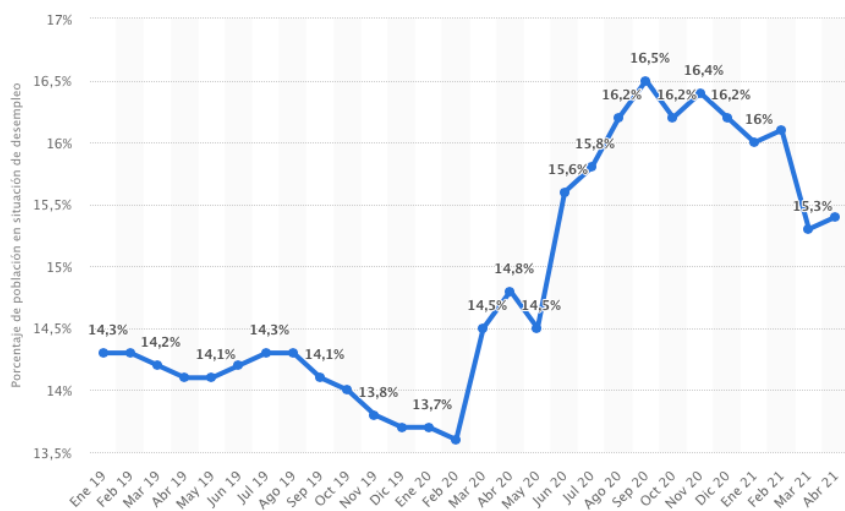
Font: Pàgina web de l'Organització Internacional del Treball

A banda d'aquesta previsió de l'Organització Internacional del Treball, en el gràfic 10 que es mostra a continuació, podem veure l'evolució dels aturats des del gener de l'any 2019 fins a l'abril del 2021.

Tal com es mostra, quan tot semblava que anava bé i l'atur s'anava reduint cada cop més, fins aconseguir baixar l'atur a tan sols un 13,6% al febrer de 2020, va començar a pujar fortament al mes següent en conseqüència de l'inici de la pandèmia. Aquest percentatge no ha deixat de pujar fins a octubre de 2020, on va arribar al seu màxim i a partir d'aquell moment s'ha anat reduint fins al dia d'avui (abril 2021). Aquesta reducció

pot ser deguda al major control sobre el virus i millora de la situació tant social com econòmica del país.

Gràfic 10 - Població en situació d'atur 2019 - 2021

Font: Pàgina web d'estadístiques Statista

Conseqüentment, és possible que aquests efectes provoquen també una reducció salarial o bé la reducció de les hores laborals.

Donada la reducció de l'activitat econòmica i les restriccions de circulació de les persones afecta tant al sector industrial com al dels serveis. Segons dades de l'OIT, el valor econòmic agregat total del sector industrial a la Xina es va reduir amb un 13,50% els primers mesos del 2020.

D'altra banda, caldria dir que el sector terciari, en concret el sector turístic, ha estat el més afectat. Segons una anàlisi del Consell Mundial per al Comerç i el Turisme, va haver-hi una disminució dels desplaçaments internacionals de fins un 25% al 2020, fet que va posar en risc milions de llocs de treballs.

A l'any 2020, la remuneració dels assalariats va baixar un 5,1, mentre que la productivitat per hora treballada es va reduir a un 0,6% i la productivitat als llocs de treball equivalents va baixar un 3,8%.

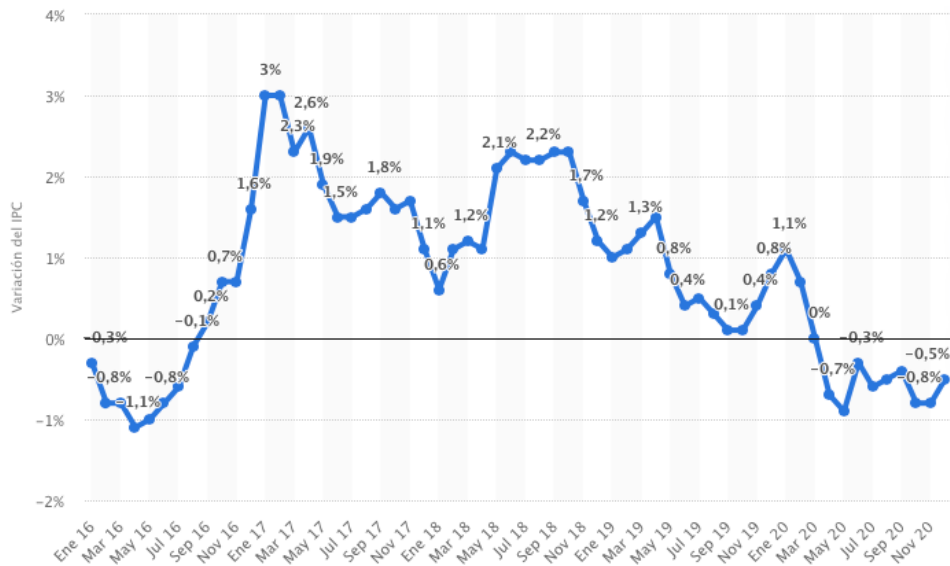
Les hores de treball es van reduir un 10,4% i el nombre de llocs de treball equivalents un 7,5%.

A banda de l'atur, un altre dels problemes ha estat els ERTEs⁵. Al primer trimestre de l'any 2020, un 4% dels assalariats estava en situació de ERTE, però, al segon trimestre aquest percentatge es va elevar fins arribar al 21,9%. El procés de desescalada del mes de maig, va permetre reduir aquesta incidència fins al 5,3% al tercer trimestre. De tots aquests treballadors, un 80% es va veure acollit a l'ERTE per suspensió del treball, mentre que a la resta només se li va reduir la jornada laboral.

Amb l'esclat de la crisi, la taxa de l'índex de preus al consum (IPC) al mes de març de l'any 2020 va caure un fins a un -0,7% i al mes de maig va arribar al seu mínim amb un valor pròxim al -1%. Segons un estudi de la Universitat Politècnica de València, "aquesta situació va ser conseqüència directa de la declaració de l'estat d'alarma i la quarantena. Per això, van augmentar els preus d'alguns dels productes, la majoria relacionats amb l'alimentació. Els llegums i hortalisses van tenir la pujada més pronunciada amb un 10,4% i, en el cas contrari, el gasoil va baixar de preu."

Aquest índex de preus s'ha mantingut negatiu durant tot l'any 2020 a causa de la pandèmia, tal com es mostra en el següent gràfic.

Gràfic 11 - Variació mensual de l'IPC

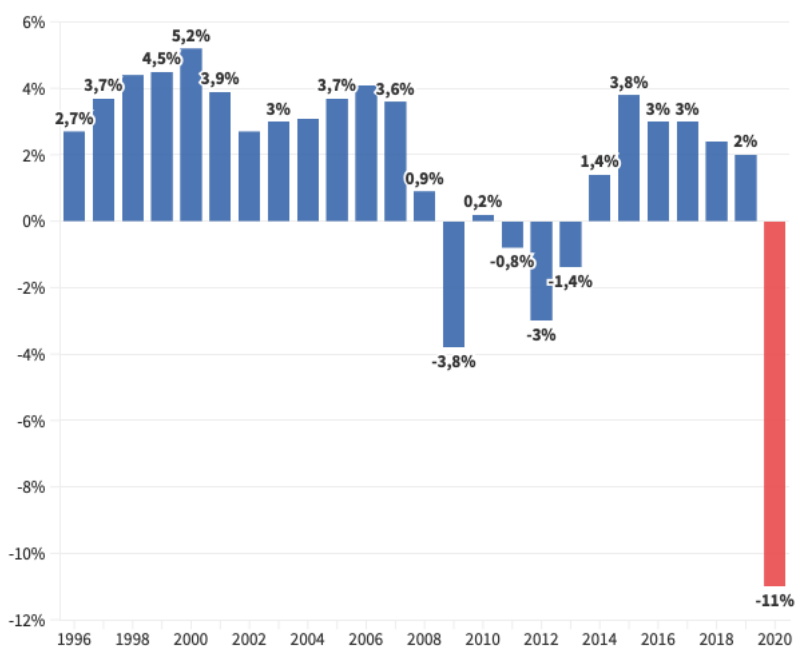
Font: Pàgina web d'estadístiques Statista

⁵ Entenem per ERTE (Expedient de Regulació Temporal del Treball) el procediment administratiu pel qual un empresari pot suspendre o reduir el contracte de treball als seus treballadors de forma temporal.

Un altra de les conseqüències va ser l'impacte sobre la producció global així com la interrupció de les cadenes de subministrament i distribució dels productes. Donat que moltes indústries es van veure afectades pel tancament, va haver-hi un gran impacte en la producció i per tant, en la distribució.

Amb la crisi del coronavirus, el Producte Interior Brut (PIB) a Espanya ha caigut fins a un -11% a l'any 2020, tal com es pot veure en el gràfic 12, el pitjor des de l'any 1970.

Gràfic 12 - Variació anual del PIB a Espanya

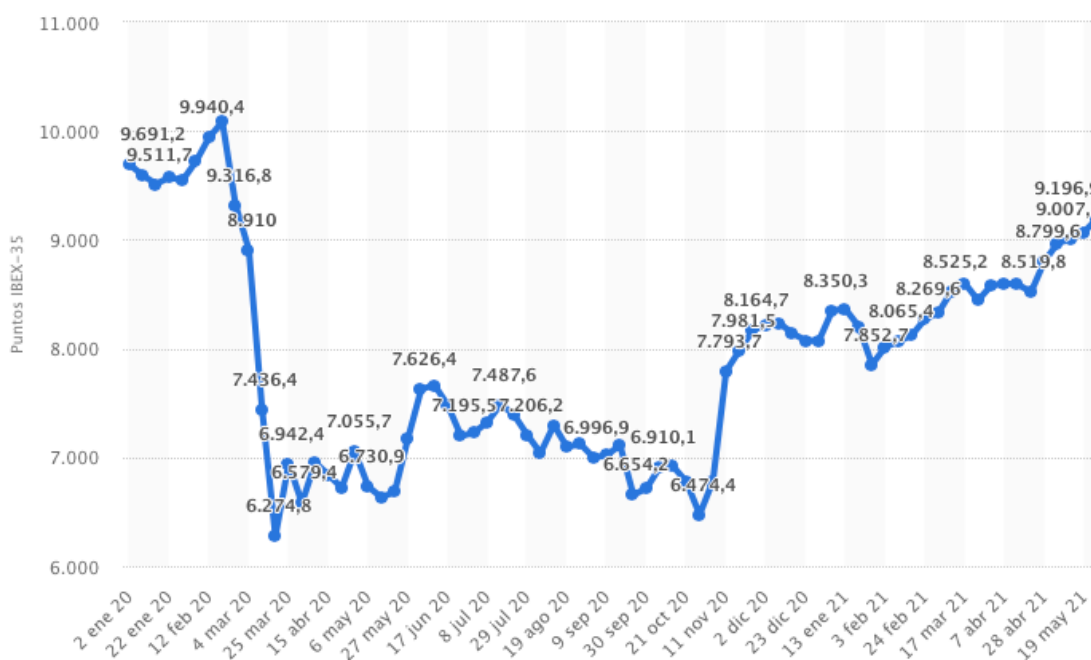
Font: Institut Nacional d'Estadística

El principal component del PIB que va permetre sostenir l'economia va ser el consum de les famílies, que va augmentar un 2,5%. D'altra banda, tant la inversió com el sector exterior van patir grans danys. La primera, es va reduir un 6,2%, provocada per l'augment dels costos laborals i la caiguda de la productivitat. La segona, va experimentar una caiguda anual de les exportacions del 20,6%.

L'impacte en els sectors ha estat molt irregular, així com la seva recuperació. Segons dades de "El Economista", l'agricultura, en primer lloc, va sentir un creixement important a l'any 2020, amb un 4,7%, la indústria i l'energia es va reduir lleugerament amb un 9% i la construcció va tenir una gran davallada fins arribar al 15,9%.

Per últim, caldria destacar que des dels primers casos confirmats de coronavirus, l'índex borsari espanyol va sofrir grans conseqüències, igual que les principals borses d'arreu del món. Als inicis de la pandèmia, l'índex de l'IBEX-35 estava sobre els 9.900 punts, i, amb només uns dies va arribar a baixar fins als 6.200 punts. Després, a poc a poc va anar augmentant fins als 9.100 punts al mes de maig de 2021, tal com es pot veure en el següent gràfic.

Gràfic 13 - Variació de l'IBEX-35 durant la pandèmia

Font: Pàgina web d'estadístiques "Statista"

6.2 Actuacions del Banc Central Europeu

El Banc Central Europeu va adoptar una sèrie de mesures de política monetària i supervisió bancària per a intentar equilibrar l'impacte de la pandèmia del coronavirus en l'economia de la zona de l'euro i recolzar als ciutadans europeus.

Aquest, tenia sis objectius concrets per aconseguir aquesta reducció de l'impacte: ajudar a l'economia a absorbir la pertorbació de la crisi, mantenir unes condicions de finançament favorables, recolzar l'accés al crèdit per a les empreses i les llars, assegurar

que les preocupacions a curt termini no impedeixin la concessió de crèdits, augmentar la capacitat de finançament dels bancs i mantenir l'estabilitat financera mitjançant la cooperació internacional.

Per tal d'ajudar a l'economia a absorbir la pertorbació de la crisi, el Consell de Govern va decidir iniciar un programa de compres d'emergència enfront de la pandèmia (*Pandemic Emergency Purchase Programme* o PELTRO) amb un import de 1.850.000 milions d'euros, amb l'objectiu de reduir el cost de finançament i augmentar la concessió de crèdit de la zona euro, com a mínim fins al 2022. Per a poder reduir aquest cost de finançament, el Banc Central Europeu va anunciar que el tipus d'interès oficial es mantindria a nivells molt baixos i així les empreses i famílies podrien obtenir crèdit més fàcilment i recolzarien les despeses i la inversió. Més concretament, les PELTRO consisteixen en set operacions de refinançament que comencen al maig de 2020 i finalitzen entre juny i setembre de 2021 que es van dur a terme com a procediments de licitació a un tipus d'interès fix amb assignació completa, amb un tipus d'interès 25 punts bàsics inferior al principal o al 0%. D'aquesta manera, els bancs podien obtenir un 0,25% d'interès amb un préstec al BCE més el que es pogués obtenir utilitzant aquesta liquiditat per a prestar a l'economia real, comprar deute sobirà...

Així mateix, per tal de recolzar a les famílies i empreses amb la facilitat i l'accés al crèdit, es va augmentar la quantitat de diners que es podia sol·licitar al banc per a demanar un crèdit i es va ampliar de forma temporal la llista d'actius que els bancs podien utilitzar com a garanties.

En els temps de major incertesa, el Banc Central Europeu es va proposar ajudar als bancs a solucionar possibles problemes temporals, ja que hi havia grans dificultats per a obtenir els fons que cobrien les necessitats a curt termini. La seva actuació va ser oferir diferents possibilitats de finançament immediats a tipus favorables i així els bancs podien seguir concedint préstecs a qui ho necessitava.

Durant l'any 2020, el BCE va ser menys estricte en relació amb els fons de capital que estan obligats a mantenir els bancs, les reserves a l'1%, i donaven major flexibilitat en respecte als terminis i els procediments de supervisió, fins al 2022. Així, va ajudar als bancs a centrar-se en la funció principal de concedir finançament.

D'altra banda, els bancs centrals de tot el món van mantenir reserves en monedes diferents de la seva pròpia i van crear les anomenades línies *swap*. Aquestes es van crear per què en períodes d'incertesa els clients podien augmentar la demanda en moneda estrangera i aquestes permetien al banc central d'un país intercanviar reserves en monedes nacionals per la d'un altre banc central, assegurant així que els bancs poguessin satisfer un augment de la demanda. Aquesta mesura estava prevista ampliar-la fins a març del 2022.

El 10 de desembre de 2020, el BCE va publicar una nota de premsa amb les noves decisions de política monetària en conseqüència a la reactivació de la pandèmia.

En primer lloc, afirmava que el tipus d'interès de les operacions principals de finançament i els tipus d'interès de la facilitat marginal de crèdit i de dipòsit es mantindrien sense variació al 0%, 0,25% i -0,50%.

En segon lloc, el Consell de Govern, va decidir reajustar les condicions de les operacions de finançament a llarg termini amb objectiu específic (TLTRO III) amb les quals les entitats podran obtenir mitjançant aquestes operacions, des del 50% fins al 55% dels seus préstecs computables, ampliant també el termini fins al juny de 2022.

Per últim, es va decidir oferir quatre operacions de finançament llarg termini d'emergència enfront de la pandèmia (PELTRO) al 2021, proporcionant suport a la liquiditat en efectiu.

7. Anàlisis

Un cop analitzades detalladament les dues crisis i ficades en context totes les dades i actuacions del Banc Central Europeu en cadascuna de les dues, caldria destacar que tot i que la primera es va iniciar per una crisi financera, i la segona, per una crisi sanitària, les actuacions del Banc Central Europeu no han estat tan diferents.

A continuació, s'explica i es comparen les actuacions d'aquesta entitat en els dos casos per tal de veure tant les similituds com les diferències.

En primer lloc, caldria destacar que en els dos casos s'han utilitzat mesures tant a curt com a mitjà i llarg termini, i també mesures convencionals i no convencionals.

L'instrument de política monetària convencional més important és el tipus d'interès, per això, aquest ha estat modificat i afectat en els dos casos.

En la crisi de l'any 2008, el BCE es va coordinar amb altres bancs centrals i van provocar que el tipus d'interès de finançament baix fins a un 1%, mai vist fins al moment, tot i que aquest tipus va continuar reduint-se amb els anys fins a arribar gairebé al 0%, al 2015. En canvi, en la crisi pel coronavirus, el tipus d'interès de finançament i els tipus de les facilitats marginals de crèdit i de dipòsit es van mantenir al 0%, 0,25% i -0,50%. En els dos dels casos, aquesta actuació es va dur a terme per tal que els bancs poguessin obtenir liquiditat més ràpidament i així d'oferir a les famílies i empreses crèdit més fàcilment i recolzar les despeses.

D'altra banda, respecte a les operacions de finançament a llarg termini, en els dos casos s'ha regulat de la mateixa manera ficant a disposició els anomenats "TLTRO", explicats en l'apartat 5.2 i 6.2, per intentar augmentar el volum de liquiditat, donat que d'aquesta manera, les entitats podien obtenir mitjançant aquestes operacions els préstecs a dotze mesos, en lloc de tres o sis.

Una altra de les diferències que marquen aquestes dues crisis van ser els programes implantats. En la primera, es va imposar la *Quantitative Easing* (QE) i al 2020 un programa de compres d'emergència enfront de la pandèmia (PELTRO). La primera consistia en una compra massiva d'actius al mercat amb diner nou i així augmentar la quantitat de diner en circulació, en canvi, a la segona, es van fer compres per un import de 1.850.000 milions d'euros amb l'objectiu augmentar la quantitat de diner que es podia sol·licitar al banc per demanar un crèdit i es va augmentar, de forma temporal, la llista d'actius que els bancs podien utilitzar com a garantia.

Per últim, en la crisi financera del 2008, es van imposar dos programes més que a l'any 2020 no van aparèixer. Aquestes van ser el programa d'adquisició de bons garantits i el programa per al mercat de valors (SMP), imposats per injectar liquiditat als bancs i donar estabilitat financera als mercats. Amb aquestes, també s'autoritzava als bancs centrals poder comprar al mercat secundari.

L'efecte Cantillon

L'efecte Cantillon descriu la desigualtat de les polítiques monetàries sobre l'economia, donat que si un banc injecta més diners a l'economia, els preus del mercat

augmentarien, però també en proporció els salaris, de manera que tot es quedaria igual. Per desgràcia, l'augment d'aquest diner injectat no es produeix uniformement en tots els preus ni per a tota la població.

Com hem pogut veure en les dues situacions anteriors, la política expansiva del BCE ha tingut sempre un paper molt important en la recuperació d'una crisi econòmica.

No tots els economistes pensen que s'ha de dur a terme una política monetària expansiva en èpoques de crisis, i molt menys de la mesura que s'està portant actualment. Un dels motius és que aquest tipus de política pot aportar una inflació considerable en un futur no molt llunyà. A més, també s'estan permetent uns nivells d'endeutament públic excessius, fins al punt que es dubta la possibilitat del seu retorn.

En la presentació del meu treball vaig comentar la meva atracció per les qüestions d'economia en general. I un dels problemes que considero són més importants a moltes parts del món actualment és el de la desigualtat, en dos vessants, l'econòmica i la social, que estan relacionades.

La globalització tal com l'entem actualment podríem dir que va començar a la dècada dels 80, i va suposar una tremenda injecció de possibilitats per al sistema capitalista, amb una obertura de fronteres mai vista en molts aspectes fins llavors. Sens dubte, podríem esmentar molts aspectes positius, per exemple, la reducció de la pobresa a escala mundial. Faltaria aquí discutir la distinció entre pobresa absoluta i relativa, però no sent objecte d'aquest treball, només comentarem l'exemple de la Xina, que tenia l'objectiu d'eliminar la pobresa absoluta fixada per al 2030, i sembla, segons les seves fonts, que ha aconseguit avançar 10 anys aquest noble objectiu.

No obstant, no tot ha estat positiu i han aparegut també problemes. La competència salarial que ha suposat la deslocalització de multitud d'empreses ha portat al fet que els salaris d'àmplies capes de la població dels països desenvolupats patissin tensions a la baixa.

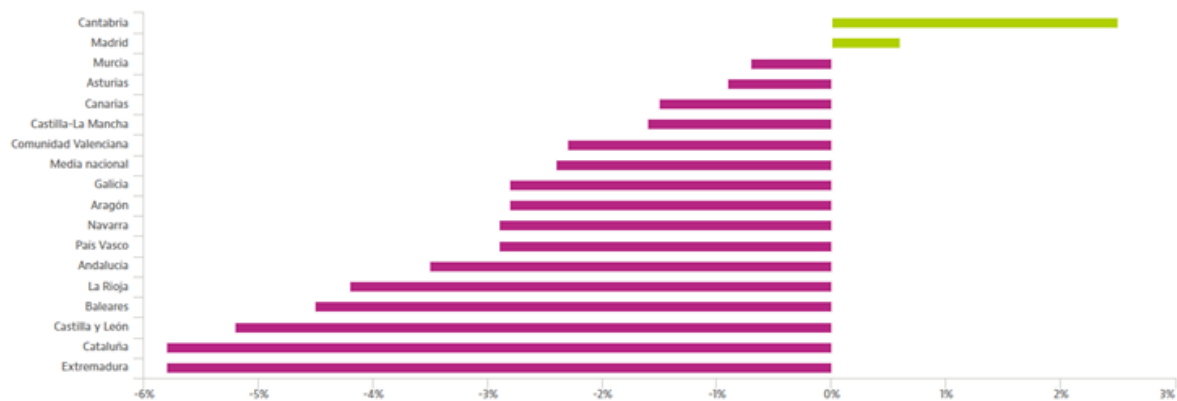
Richard Cantillon (1680 – 1730) va dir que “els efectes d'una política monetària expansiva podien ser molt perjudicials per a una part important de la població”.

El seu argument era que els que més es beneficiaven de la baixada dels tipus d'interès i de les injeccions de liquiditat eren aquells que estaven “mes a prop dels diners”, és a

dir, les classes altes, les més adinerades. Aquests serien els que podrien realitzar Inversions amb una rendibilitat futura, mentre que les classes més baixes, colpejades segurament per les crisis, només podrien aspirar a recuperar, o mantenir, els seus llocs de treball, amb uns salaris baixos (o relativament baixos en comparació amb els més afortunats) i això acabaria perjudicant-los, ja que l'estimulació de la demanda agregada portaria a un increment de preus que afectaria negativament al poder adquisitiu dels menys afavorits.

Si ens fixem en el següent gràfic, on es mostra la variació del poder adquisitiu a Espanya des de 2011 fins al 2016, podem veure com, excepte a dues autonomies, totes van patir una taxa de poder adquisitiu negativa.

Gràfic 14 - Variació del poder adquisitiu a Espanya durant el període 2011 - 2016

Font: Adecco/Barceló&asociados

8. Conclusions

La idea principal al començament d'aquest treball era veure quines eren les principals diferències en la crisi financera de l'any 2008 i la crisi sanitària de l'any 2020, i així veure com ens han afectat en general a tota la societat. La primera de les crisis, al 2008, va ser iniciada per una forta crisi financera i econòmica, conseqüència d'una sèrie de desequilibris acumulats en un temps determinat, a conseqüència d'una bombolla Immobiliària i financera i per un elevat nivell d'endeutament tant de les llars com de les empreses, i la segona, per una crisi sanitària que s'ha expandit mundialment. Així doncs, la primera podríem dir que la vam crear nosaltres per una mala percepció del risc i ha

estat directament relacionada amb l'economia en tot moment, en canvi, en la segona, es va crear naturalment i s'ha intentat equilibrar l'impacte de la pandèmia en l'economia, donat que la principal causa de la crisi no estava directament relacionada amb aquesta. Tot i que s'han iniciat per causes diferents, hem pogut comprovar que en molts dels casos analitzats, han afectat de forma similar a la població i que en les dues, l'actuació dels bancs centrals ha estat essencial.

Una de les principals similituds en les dues crisis ha estat la primera de les conseqüències analitzades: han provocat un gran nombre d'aturats i, per tant, s'ha augmentat l'endeutament. Respecte a la taxa d'atur a Espanya, podem concloure que ha estat molt més elevada durant el període de la crisi financera de l'any 2008 que al de la crisi pel coronavirus. En la primera, aquesta va augmentar notablement a l'any 2008 d'un 8% fins a un 12%, aproximadament, però va seguir augmentant fins a arribar al valor màxim a l'any 2013 amb un percentatge superior al 25%. En canvi, en la segona de les crisis, aquesta va tenir un gran augment al seu inici, a partir del març del 2020, i va seguir augmentant de manera considerable fins al 16,5%, ja que amb el confinament es va aturar el consum i va provocar una forta aturada, però des d'aquell moment s'ha anat reduint la taxa fins al dia d'avui (abril 2021). Aquesta millora podria ser causada per les fases de la desescalada iniciades el maig del 2020, donat que des d'aquell moment molts establiments han pogut tornar a obrir, principalment la restauració i el turisme, i per tant, s'han anat recuperant molts llocs de treball.

En el cas de la primera crisi, el sector més perjudicat va ser el de la construcció, amb un 50% de treballadors a l'atur, en canvi, en la segona, va ser el sector turístic el qui va fer desaparèixer un 39,4% dels seus treballadors.

En el cas de l'IPC, hem obtingut resultats molt similars en els dos casos. Tant en la primera crisi com en la segona, aquest índex ha sofert una forta baixada fins a arribar a resultats negatius i els productes afectats han estat els mateixos: el grup de l'alimentació en les dues ha estat el que ha patit una major pujada de preus. No obstant això, caldria destacar que en la crisi financera, l'IPC va repuntar a l'Eurozona fins a un 3% cap a l'any 2012, però després va anar caient tot i les mesures no convencionals del BCE. Actualment, en la pandèmia, sembla que l'IPC està pujant bastant, fins a un 2,7% en el cas d'Espanya segons les últimes dades. Aquest fet podria ser un senyal d'alarma tot i que s'hauria de tenir en compte la inflació subjacent, que està al 0,4%, i ens porta a destacar el preu dels carburants com a principal protagonista de la pujada general.

Tot i això, aquí la política monetària tindrà poc a veure, ja que el mercat del petroli està pujant després d'uns mesos de depressió important.

El mateix cas anterior succeeix amb el cas del PIB; en les dues crisis ha estat semblant, tot i que encara no tenim dades suficients per saber què passarà amb aquest índex a partir de l'any 2021.

A l'inici de l'any 2008, el PIB per càpita tenia un valor de 24.130€ i amb la crisi a poc a poc va anar disminuint, fins a arribar al valor més baix a l'any 2013 amb 22.518€, i a partir d'allí va anar creixent fins a arribar als seus màxims a l'any 2019, amb 26.403€, un valor més alt inclús que abans de la crisi del 2008.

A l'any 2020, a causa de l'inici de la crisi sanitària, va tenir una gran reducció, però, es va igualar al PIB de l'any 2008 i no ha arribat a baixar més, fins al moment. Com ja he anomenat anteriorment, aquests fets són massa recents i no tenim evidències suficients per afirmar que aquest valor serà creixent durant l'any 2021 ni tampoc si es continuarà reduint.

Si comparem l'evolució de l'IBEX-35 en les dues crisis analitzades, podem concloure que la major de les caigudes de l'índex ha estat la causada per la crisi del coronavirus, el dia 12 de març de 2020, amb una caiguda del -14,06%, fins a arribar a 6.254 punts. La crisi financera, el 10 d'octubre de 2008, també va causar una forta caiguda a l'índex amb un -9,14%, però, inferior a la primera esmentada.

No obstant això, aquesta forta caiguda l'any 2020 a poc a poc s'ha anat recuperant i a data 6 de juny de 2021 ja ha augmentat per sobre els 9.000 punts bàsics, amb un màxim de 9.245,700 punts durant els 12 mesos anteriors i un mínim de 6.329,500 punts.

Aquesta millora podria ser causada per la bona evolució que ha tingut el virus i les seves vacunes, així com el canvi en les condicions de vida de la població amb la recuperació de moltes activitats que havien estat fins a aquesta data desautoritzades.

Si ho relacionem amb la política monetària, els baixos tipus d'interès han impulsat el mercat de renda variable, cosa que s'ha pogut comprovar d'una manera molt clara a la majoria de Borses del món, on s'han assolit als registres històrics.

Com he anomenat anteriorment, les causes de l'Efecte Cantillon, explicat també en apartats anteriors, haurien de ser objecte d'anàlisi en un treball de diferents característiques, però, hi ha un fet que sí que podem destacar. Que a Espanya s'estigui

arribant a un 25,3% de població amb risc de pobresa, segons l'Índex AROPE, i que la classe mitjana estigui a poc a poc desapareixent, ens mostra que cada vegada hi ha gent més rica i més pobra, per tant, la desigualtat entre la població és major. Aquests fets podrien mostrar una important correlació entre els efectes de les polítiques monetàries no convencionals i la situació de l'estructura social del país. Això és el que anunciava "l'efecte *Cantillon" tres segles enrere i sembla que torna a estar en plena actualitat.

La crisi de l'any 2008 va augmentar força les desigualtats, sobretot els sectors que ja estaven molt dèbils abans que aquesta s'iniciés, i com s'ha anomenat en apartats anteriors, des de llavors la societat ha intentat adquirir majors coneixements acadèmics i les inscripcions a les universitats han augmentat notablement. Actualment, en funció dels nivells educatius la probabilitat de trobar feina varia, els llocs de treball cada cop són més exigents amb els coneixements i aquests fets provoquen que la distancia salarial entre uns sectors i uns altres sigui major.

Per últim, caldria dir que no tenim evidències suficients per a poder saber amb certesa quina de les dues tindrà un període de recuperació menor, però diversos experts com Enrique Marazuela, director d'Inversions del BBVA Banca Privada, així com Javier Niederleytner, analista financer de l'Institut d'Estudis Borsaris, afirmen que la recuperació de la crisi pel coronavirus serà més curta però més intensa que l'anterior. En la de l'any 2020, la recuperació no serà igual per a la societat, ni probablement tornarem a estar en la mateixa situació que abans que s'iniciés, ja que a conseqüència de la crisi han canviat els patrons de consum i l'organització en la producció, així com el pensament de la societat i aquests fets poden afectar directament a l'economia global del país. Tanmateix, fins que tota la població no estigui completament vacunada de manera efectiva, no es podrà aconseguir la plena recuperació.

Com a aportació personal final, ens podríem preguntar si la recuperació de la crisi del 2008 va ser plena, i què vol dir recuperació econòmica. El PIB no és un indicador de benestar, només de producció. Recuperar el benestar no és el mateix que recuperar la producció. Segurament recuperarem el PIB d'abans de la crisi del coronavirus abans del que es va recuperar a la crisi financera, però potser ens quedaran "marques" a la societat que seran molt difícils de superar.

9. Bibliografia

9.1 Pàgines web

Asenador, S.P.H (2016, 7 març). Así ha cambiado el salario de los españoles desde el inicio de la crisis.

<https://www.expansion.com/economia/2016/07/02/5777b273268e3e523e8b4615.html>

Banco de Espanya (2021, 20 de febrer). *Aula Virtual del Banco de España – Estabilidad de precios.*

<https://aulavirtual.bde.es/wav/es/menu/precios/estabilidad-prec/>

Banco de Espanya (2021, 20 de febrer). *Aula Virtual del Banco de España – Estabilidad de precios – El papel del Banco Central.*

<https://aulavirtual.bde.es/wav/es/menu/precios/papel-ban-cen/>

Economipedia (2020, 27 de gener). *Efecto Cantillon.*

<https://economipedia.com/definiciones/efecto-cantillon.html>

EIEconomista.es (2021, 29 de gener). *Caída histórica del PIB por el covid.*

<https://www.eieconomista.es/economia/noticias/11019886/01/21/EI-PIB-registra-una-caida-historica-del-11-en-2020-por-el-covid-pese-crecer-un-04-en-el-cuarto-trimestre.html>

European Central Bank. (2020, 29 d'agost) *Política monetaria.*

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/monpol/html/index.es.html>

European Central Bank. (2011, 21 d'octubre). *La política monetaria del BCE durante la crisis.* https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2011/html/sp111021_1.es.html

European Central Bank. (2008, 18 desembre). *Procedimientos de subasta y banda de las facilidades permanentes a partir del 21 de enero de 2009.*

<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:124:0008:0009:ES:PDF>

European Central Bank (2021, 19 febrer). *Our response to coronavirus (COVID-19)*.

<https://www.ecb.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.es.html>

European Central Bank. (2020, 10 desembre). *Decisiones de política monetaria*.

<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.mp201210~8c2778b843.es.html>

Expansion (2008, 14 octubre). *El BCE adjudica 310.411 millones a un tipo fijo del 3,75%*.

<https://www.expansion.com/2008/10/14/inversion/1223978146.html>

G.C. (2020, 20 de març). *Què és el coronavirus? Canal Saut*.

<https://canalsalut.gencat.cat/ca/salut-a-z/c/coronavirus-2019-ncov/ciudadania/que-es-coronavirus/>

I.N.E (2021, 16 de maig). *Sección prensa / Contabilidad Nacional (PIB). Instituto*

Nacional de Estadística. https://www.ine.es/prensa/pib_prensa.htm

O.I.T (2020, 19 de març). *¿En qué medida va a afectar el COVID-19 al mundo del trabajo? Organización Internacional del Trabajo*.

https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/imapcts-and-responses/WCMS_739398/lang--es/index.htm

Revista Estrategia & Negocios. (2021, 20 de març) *¿Qué lecciones dejó la debacle financiera de Lehman Brothers en 2008?*

<https://www.estrategiaynegocios.net/lasclavesdeldia/1212444-330/qué-lecciones-dejó-la-debacle-financiera-de-lehman-brothers-en-2008>

Social, E. T. D. M. Y. (2021, 29 d'abril). *Estadísticas sociolaborales. Ministerio de trabajo y Economía Social 2020*. <https://www.mites.gob.es/es/estadisticas/index.htm>

Statista. (2021, 12 abril). *PIB real per cápita en España 2008 – 2020. Statista*.

<https://es.statista.com/estadisticas/479591/producto-interior-bruto-pib-real-per-capita-en-espana/>

Statista. (2021, 9 d'abril). *Evolucion anual del índice IBEX 35 en España 2005 – 2020*.
<https://es.statista.com/estadisticas/553914/evolucion-anual-del-indice-ibex-35-en-espana/>

Statista. (2021, 29 abril). *Tasa inflación anual en España 2005 – 2020*.
<https://es.statista.com/estadisticas/476953/tasa-de-inflacion-anual-en-espana/>

Statista. (2021, 29 d'abril). *Tasa de paro anual en España 2006 – 2021*.
<https://es.statista.com/estadisticas/474896/tasa-de-paro-en-espana/>

Statista. (2020, 4 de juny). *Tasa de inflación interanual en España 2016–2020, por mes*.
<https://es.statista.com/estadisticas/476676/espana-tasa-de-inflacion-anual-por-mes/>

Statista. (2021, 2 de juny). *Tasa de paro mensual de España 2019–2021*.
<https://es.statista.com/estadisticas/534383/tasa-de-paro-mensual-de-espana/>

U.P.V. (2020, 25 de juny). *¿Cómo ha afectado la crisis del coronavirus al IPC en España?* Curso Asesor Financiero Europeo. <https://afe.webs.upv.es/como-ha-afectado-la-crisis-del-coronavirus-al-ipc-en-espana/>

Utilizar, N. (2020, 26 de maig). *Los instrumentos de política monetaria*. BBVA NOTICIAS. <https://www.bbva.com/es/economia-para-todos-la-politica-monetaria-y-sus-instrumentos/>

Visuales, N. (2020, 15 junio). *Guía de la desescalada: consulte en qué fase está su provincia y cuáles son las actividades permitidas*. EL PAIS.
https://elpais.com/sociedad/2020/05/07/actualidad/1588852756_386639.html

9.2 Llibres

Mochón, F. (2005). *Introducción a la macroeconomía* (tercera edición). Mc Graw Hill.

Mochón, F. (2006). *Principios de macroeconomía*. Mc Graw Hill.